

דוח על הסיכונים 31.03.2018

הדוח על הסיכונים ותיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחיים שהונפקו נכללים באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: www.leumi.co.il < אודות > מידע כספי < גילוי לפי נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים, ובאתר מגנ"א של רשות ניירות ערך בכתובת: www.magna.isa.gov.il

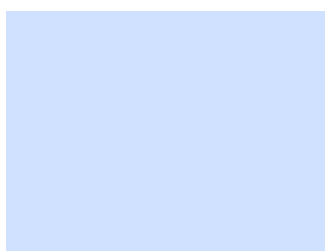
תוכן העניינים

עמוד	
4	הדוח על הסיכונים
5	מטרה ועקרון הגילוי
5	מידע צופה פני עתיד
6	ריכוז טבלאות הגילוי
7	תחולת היישום
7	תיאור עסקי קבוצת לאומי
8	ניהול סיכונים בלאומי - מדדים עיקריים
9	הון
9	מבנה ההון
21	הלימות ההון
29	יחס המינוף
31	ניהול סיכונים בלאומי
32	סיכוני אשראי
32	איכות תיק האשראי
34	ריכוזיות האשראי
41	פיצול התיק לפי סוגי חשיפות אשראי
45	הפחתת סיכון אשראי
45	תיקים המטופלים בהתאם לגישה הסטנדרטית
56	חשיפות שקשורות לסיכון צד נגדי בנגזרים
56	איגוח
61	סיכוני שוק
62	סיכון הריבית
63	השקעה במניות ובקרנות
63	סיכון הנזילות
65	סיכון מימון
66	סיכונים תפעוליים
67	סיכונים אחרים
67	סיכוני רגולציה וציות
68	סיכונים משפטיים
68	סיכון מוניטין
69	סיכון אסטרטגי
69	סיכון מאקרו-כלכלי
69	סיכון הבנקאות ההוגנת (conduct)
69	סיכונים מובילים ומתפתחים

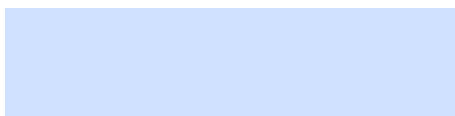
הדוח על הסיכונים

אנו מתכבדים להגיש דוח על הסיכונים ליום 31 במרס 2018 (להלן: "דוח על הסיכונים"). הדוח על הסיכונים ערוך בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו בדבר דרישות הגילוי המפורטות בנדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים. בנוסף, הדוח ערוך בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים בדבר דוח רבעוני של תאגיד בנקאי ואינו כולל את כל המידע הנדרש בדוחות השנתיים המלאים. יש לקרוא אותו יחד עם הדוח על הסיכונים של הבנק ליום 31 בדצמבר 2017 (להלן: הדוח השנתי על הסיכונים).

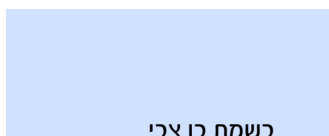
דוח זה כולל מידע משלים ונלווה לדוחות הכספיים המאוחדים של בנק לאומי לישראל בע"מ בנושא חשיפה לסיכונים, דרכי ניהולם והלימות ההון. יש לעיין בדוח זה יחד עם דוח הדירקטוריון וההנהלה והדוח הכספי ליום 31 במרס 2018.

דוד ברודט
יו"ר הדירקטוריון

רקפת רוסק-עמינח
מנהל כללי ראשי

בשמת בן צבי
סגן מנהל כללי
מנהלת סיכונים ראשית

23 במאי 2018

מטרה ועקרון הגילוי

הדוח נועד לאפשר לקוראי הדוחות של הבנק להעריך מידע משמעותי שכלול בהם לגבי יישום מסגרת העבודה של ועדת באזל, ההון, חשיפות הסיכון ותהליכי הערכת הסיכון.

המידע בדוח זה כולל:

- דרישות גילוי שפורסמו על ידי ועדת באזל (דרישות נדבך 3).
  - דרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי הוועדה ליציבות פיננסית (FSB) באמצעות צוות משימה לשיפור הגילוי (EDTF).
  - דרישות גילוי נוספות בהתאם להוראות הדיווח של בנק ישראל והנחיותיו (מידע נוסף).
- במטרה לסמן את מקור הגילויים השונים נכלל בדוח זה אינדקס טבלאות הגילוי השונות תוך ציון מקור הגילוי כ- "נדבך 3" ו-"EDTF" בהתאמה.
- הדוח נערך בהתאם לעקרונות המפורטים להלן:
- לגבי נתונים כמותיים שנכללו בגילויים קודמים במסגרת דרישות הגילוי של נדבך 3 או במסגרת דרישות גילוי נוספות כאמור לעיל, הוצגו נתונים השוואתיים לתקופות המקבילות בשנת הדיווח הקודמת כנדרש בהוראות.
  - המידע מבוסס בחלקו על מידע פיננסי שמוצג בדוחות הכספיים של הבנק אשר משמש בסיס לחישוב של יחסים רגולטוריים בהתאמות הנדרשות ובחלקו על הערכות פנימיות ומודלים פנימיים. לאור זאת, חלק מהמידע הינו בגדר אומדן לא מבוקר ו/או מייצג מידע שהינו בגדר מידע צופה פני עתיד.
  - מידע איכותי מפורט ברובו במסגרת הדוח השנתי על הסיכונים, למעט אם חלו שינויים מהותיים בשלושת החודשים הראשונים של שנת 2018 (להלן: "התקופה המדווחת"). לאור זאת, יש לעיין בדוח זה ביחד עם הדוח על הסיכונים והדוח הכספי לשנת 2017. כמו כן, מידע רלוונטי נוסף ניתן למצוא בפרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

מידע צופה פני עתיד

דוח על הסיכונים כולל, בנוסף לנתונים המתייחסים לעבר, גם מידע והערכות המתייחסים לעתיד, המוגדרים בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, כ"מידע צופה פני עתיד". מידע צופה פני עתיד מתייחס לאירוע או לעניין עתידיים שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתו של הבנק בלבד.

מידע צופה פני עתיד מנוסח בדרך כלל באמצעות מילים או ביטויים, כגון: "הבנק מאמין", "הבנק צופה", "הבנק מצפה", "הבנק מתכוון", "הבנק מתכנן", "הבנק מעריך", "מדיניות הבנק", "תכניות הבנק", "תחזית הבנק", "צפוי", "אסטרטגיה", "יעדים", "עלול להשפיע", "תרחישים", "תרחישי קיצון", "הערכה" וביטויים נוספים המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא בעובדות עבר.

מידע צופה פני עתיד הנכלל בדוח על הסיכונים נסמך, בין השאר, על תחזיות לעתיד בנושאים שונים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ובמיוחד לשוקי המטבע ושוקי ההון, לחקיקה, להוראות גורמי פיקוח, להתנהגות המתחרים, להתפתחויות טכנולוגיות ולנושאי כח אדם.

כתוצאה מאי היכולת לחזות בוודאות שאמנם תחזיות אלה תתממשנה ומכך שבפועל האירועים יכולים להיות שונים מאלו שנחזו, קוראי הדוח צריכים להתייחס בזהירות למידע המוגדר כ"צופה פני עתיד", שכן הסתמכות על מידע כאמור כרוכה בסיכונים ובאי ודאות והתוצאות הכספיות והעסקיות העתידיות של קבוצת לאומי עשויות להיות שונות באופן מהותי.

הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה. האמור אינו גורע מחובות הדיווח של הבנק על פי כל דין.

ריכוז טבלאות הגילוי

טבלה מספר	נושא
טבלה 1	ריכוז של יחסים רגולטורים ונתונים פיננסיים עיקריים
טבלה 2	הרכב ההון לצורך חישוב יחס ההון (נדבך 3)
טבלה 3	הרכב ההון הפיקוחי תוך ציון הפניות למאזן הפיקוחי (נדבך 3)
טבלה 4	הרכב המאזן הפיקוחי והפניות לרכיבי ההון הפיקוחי (נדבך 3)
טבלה 5	דוח תנועות בהרכב ההון הפיקוחי (EDTF)
טבלה 6	יחס הלימות ההון לרכיבי סיכון
טבלה 7	השפעת הוראות המעבר והתאמות בנין תכניות ההתייעלות על יחס הון עצמי רובד 1
טבלה 8	נכסי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי (נדבך 3)
טבלה 9	רכיבי נכסים משוקללים בסיכון לפי פעילות עסקית (EDTF)
טבלה 10	תנועות בנכסים משוקללים בסיכון (EDTF)
טבלה 11	השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (נדבך 3)
טבלה 12	גילוי נוסף על יחס המינוף (נדבך 3)
טבלה 13	תנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי
טבלה 14	התפלגות החשיפה לפי ענפי משק עיקריים
טבלה 15	התפתחות החבויות לענף בינוי ונדל"ן
טבלה 16	התפתחות יתרת האשראי לדיור נטו בישראל
טבלה 17	התפתחות ביתרות אשראי חדש שניתן בישראל כשיעור מימון מעל 60%
טבלה 18	התפלגות סיכון אשראי כולל לפי אזור גיאוגרפי
טבלה 19	חשיפות סיכון אשראי לפי סוגים עיקריים של חשיפות אשראי (נדבך 3)
טבלה 20	חשיפות סיכון אשראי לפי צד נגדי ולפי סוגי חשיפות אשראי עיקריים (נדבך 3)
טבלה 21	פיצול התיק לפי תקופה לפירעון ולפי סוגי חשיפות אשראי עיקריים (נדבך 3)
טבלה 22	סכום החשיפה לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי ולפני הפחתת סיכון אשראי (נדבך 3)
טבלה 23	סכום החשיפה לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי ולאחר הפחתת סיכון אשראי (נדבך 3)
טבלה 24	הפחתת סיכון אשראי (נדבך 3)
טבלה 25	יתרות סיכון אשראי של צד נגדי בנגזרים (נדבך 3)
טבלה 26	תיק זמין למכירה - השקעה בניירות ערך מגובי משכנתאות ומגובי נכסים לפי סוגי חשיפה (נדבך 3)
טבלה 27	תיק זמין למכירה - השקעה בניירות ערך מגובי משכנתאות ומגובי נכסים לפי משקל סיכון (נדבך 3)
טבלה 28	תיק לפדיון - השקעה בניירות ערך מגובי משכנתאות ומגובי נכסים לפי סוגי חשיפה (נדבך 3)
טבלה 29	תיק לפדיון - השקעה בניירות ערך מגובי משכנתאות ומגובי נכסים לפי משקל סיכון (נדבך 3)
טבלה 30	תיק למסחר - השקעה בניירות ערך מגובי משכנתאות ומגובי נכסים לפי סוגי חשיפה (נדבך 3)
טבלה 31	תיק למסחר - השקעה בניירות ערך מגובי משכנתאות ומגובי נכסים לפי משקל סיכון (נדבך 3)
טבלה 32	דרישות הון בגין סיכונים שוק (נדבך 3)
טבלה 33	תמצית החשיפות לשינויים בלתי צפויים בריבית ברמת הקבוצה (לפני מס)
טבלה 34	חשיפות ההון לעליה/ירידה מיידית בריבית (לפני מס)
טבלה 35	החשיפה של ההשקעה במניות וקרנות בתיק הבנקאי (נדבך 3)
טבלה 36	יחס כיסוי הנזילות (נדבך 3)
טבלה 37	הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לפי יתרות ממוצעות ברבעון
טבלה 38	נכסים משועבדים לפי סעיפים מאזניים (EDTF)

תחולת היישום

- א.** הקבוצה מפוקחת על בסיס מאוחד על ידי הפיקוח על הבנקים של בנק ישראל. איחוד החברות המאוחדות ורישום השווי המאזני של החברות הכלולות הינו בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות בנק ישראל. ליום 31 במרס 2018 לא קיימים הבדלים בין בסיס האיחוד לפי כללי החשבונאות ובסיס האיחוד הפיקוחי למטרות הלימות הון. ההצגה בדוח זה הינה בהתאם לדרישות של ועדת באזל אשר מתבססת על המידע הפיננסי המוצג בדוחות הכספיים, אך בחלק מהמקרים שונה ממנו, כמו למשל בגין ניכויים מההון שנדרשים מהבנקים, טיפול מיוחד בהשפעה חשבונאית בתוכנית התייעלות על הון הבנק וחישוב מותאם בגין התחייבויות אקטואריות מיוחדות.
- ב.** שלוחות חו"ל של הקבוצה הבנקאית נתונות לפיקוח על ידי רשויות רגולטוריות במדינות פעילותן, אשר רובן אמצו את מסגרת העבודה של ועדת באזל בשינויים מסוימים בכל הקשור לסטנדרטים בנושא דרישות הלימות הון, נזילות ומינוף.
- ג.** המגבלות הרגולטוריות העיקריות על העברת אמצעים נזילים או הון פיקוחי בין חברות הקבוצה בארץ ובחו"ל מפורטות בדוח על הסיכונים לשנת 2017 ולא חלו שינויים במהלך התקופה המדווחת.
- למידע נוסף בנוגע לחברות מוחזקות ראה פרק חברות מוחזקות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2017 וביאור 15 בדוח הכספי לשנת 2017.

תיאור עסקי קבוצת לאומי

בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: "בנק לאומי" או "הבנק"), שמשרדו הראשי נמצא בתל-אביב, ישראל, הינו חברת האם של קבוצת לאומי (להלן: "לאומי" או "הקבוצה") אשר שולטת במספר חברות עיקריות כמפורט בתרשים מבנה הקבוצה בדוח ממשל תאגידי. בנק לאומי וחברות הבנות שלו מהווים את אחת הקבוצות הבנקאיות הגדולות בישראל.

הבנק מוגדר כתאגיד בנקאי על פי חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, והוא בעל רישיון בנק על פי החוק האמור. כ"תאגיד בנקאי" פעילותו מפוקחת ותחומה במערכת של חוקים, צווים ותקנות בהם, בין היתר, פקודת הבנקאות, חוק בנק ישראל, חוק הבנקאות (רישוי) וחוק הבנקאות (שירות ללקוח), וכמו כן בהוראות, כללים, הנחיות והבעות עמדה של המפקח על הבנקים.

קבוצה בנקאית מובילה בישראל ובמטרה להשיג רווחיות נאותה לאורך זמן, לאומי בוחן כל העת את המגמות והשינויים בסביבה העסקית בה הוא פועל, ומגבש אסטרטגיה המתמודדת עם שינויים אלו.

מדיניות הקבוצה בארץ ובעולם היא לתת ללקוחותיה פתרונות בנקאיים ופיננסיים כוללים, שירות מקצועי ברמה גבוהה, לאפשר להם לפעול בערוצי הפצה מגוונים ולהציע להם מגוון רחב של מוצרים בהתאם לצרכיהם.

למימוש האסטרטגיה, הבנק מאורגן בשלושה קווי עסקים מרכזיים הממוקדים בפלחי שוק שונים.

למידע נוסף ראה פרק סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה בדוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2017.

ניהול סיכונים בלאומי - מדדים עיקריים

טבלה 1 - ריכוז של יחסים רגולטורים ונתונים פיננסיים עיקריים

31 בדצמבר 2017	31 במרס 2018	
		במיליוני ש"ח
הון זמין:		
34,653	34,316	הון עצמי רוברד 1 ^(א)
33,450	33,677	הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות ההתייעלות
34,653	34,316	הון רוברד 1 ^(א)
33,450	33,677	הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות ההתייעלות
45,464	44,213	הון כולל ^(א)
37,376	37,756	הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות ההתייעלות
נכסי סיכון משוקללים:		
303,292	308,817	סך הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA) ^(א)
יחסי הלימות הון, לפי הוראות המפקח על הבנקים (באחוזים):		
11.43%	11.11%	יחס הון עצמי רוברד 1 ^(א)
11.03%	10.91%	יחס הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות ההתייעלות
11.43%	11.11%	יחס הון רוברד 1 ^(א)
11.03%	10.91%	יחס הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות ההתייעלות
14.99%	14.32%	יחס הון כולל ^(א)
12.35%	12.23%	יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות ההתייעלות
10.25%	10.25%	יחס הון עצמי רוברד 1, הנדרש ע"י המפקח על הבנקים ^(ב)
1.18%	0.86%	יחס הון עצמי רוברד 1 זמין, מעבר לנדרש ע"י המפקח על הבנקים
יחס המינוף, לפי הוראות המפקח על הבנקים:		
499,026	498,316	סך החשיפות ^(א)
6.94%	6.89%	יחס המינוף (באחוזים) ^(א)
6.70%	6.76%	יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר (באחוזים) ולפני השפעת התאמות בגין תכניות ההתייעלות
יחס כיסוי נזילות, לפי הוראות המפקח על הבנקים^(א):		
113,298	118,229	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
92,757	96,909	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
122%	122%	יחס כיסוי נזילות (באחוזים)

(א) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקחת על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן: "התאמות בגין תכניות ההתייעלות"). בהתאם למכתב כאמור, ההקלות שניתנו לצרכי יחסי הלימות הון ויחס המינוף בגין תכניות ההתייעלות שאושרו על ידי הדירקטוריון ביוני 2016 וביוני 2017 פוחחות בהדרגה עד ליום 30 ביוני 2021 ויום 30 ביוני 2022 בהתאמה. לפרטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תכניות ההתייעלות ראה תת פרק "הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית" וטבלה 7, בפרק "הלימות הון" בהמשך הדוח. לסך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון התווסף סך של 192 מיליון ש"ח בשל התאמות בגין תכניות ההתייעלות (94 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2017, הפחתה של 92 מיליון ש"ח ליום 31 במרס 2017).

(ב) יחס הון עצמי רוברד 1 המזערי הנדרש יחס הון הכולל המזערי הנדרש מיום 1 בינואר 2017 הינם 10% ו-13.5% בהתאמה. ליחסים אלה מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיוח למועד הדיוח. לאור האמור, יחס הון עצמי רוברד 1 המזערי הנדרש יחס הון הכולל המזערי הנדרש הינם למועד הדיוח 10.25%-13.75% בהתאמה.

(ג) יחס כיסוי הנזילות של הבנק חושב על בסיס ממוצע תצפיות יומיות במהלך הרבעון המדווח.

הון (נדבך 3)

מבנה ההון (נדבך 3)

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ב-31 במרס 2018 ב-33,564 מיליון ש"ח לעומת 33,167 מיליון ש"ח בסוף שנת 2017, גידול של 1.2%. העלייה נובעת בעיקר מהרווח הנקי לתקופה, אשר קוזזה מחלוקת דיבידנד במהלך התקופה.

הון זה מהווה בסיס לחישוב ההון הפיקוחי המשמש לחישוב יחס הלימות ההון של הבנק בתוספת מכשירים הוניים והתאמות פיקוחיות כפי שנקבע בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 של הפיקוח על הבנקים.

יחס הון למאזן ב-31 במרס 2018 הגיע ל-7.4% בדומה ליחס ב-31 בדצמבר 2017.

מבנה ההון הפיקוחי

במאי 2013 פרסם הפיקוח על הבנקים את ההוראות הסופיות ליישום באזל 3 בישראל, וזאת על ידי תיקון הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 211-201. הוראות אלה נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014 בכפוף להוראות המעבר שנכללו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 של הפיקוח על הבנקים.

על פי הוראות אלו, רכיבי ההון בקבוצה לצורך חישוב הלימות ההון משויכים לשני רבדים:

1. הון רובד 1, הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף.
2. הון רובד 2.

סיכום הרבדים האלו מכונה "בסיס ההון לצורך הלימות ההון" או "ההון הפיקוחי" או "ההון הכולל".

הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף

הון עצמי רובד 1 כולל את ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בתוספת חלק מזכויות המיעוט (זכויות שאינן מקנות שליטה בהון של חברות בת שאחדו) ובניכוי מוניטין, נכסים בלתי מוחשיים אחרים, והתאמות פיקוחיות וניכויים נוספים.

בנוסף לאלו, נכללות התאמות להון עצמי רובד 1 שנובעות מיישום תכניות התייעלות תפעולית וכן מאופן חישוב ריבית ההיוון שמשמשת לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים, כמפורט בהמשך.

הון רובד 1 נוסף מורכב ממכשירי הון העומדים בקריטריונים שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202. בקבוצת לאומי לא קיימים מכשירי הון ברובד זה.

הון רובד 2

הון רובד 2 כולל בעיקר מכשירי הון ויתרת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בכפוף לתקרה שנקבעה בהוראות.

לגבי מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 בתאריך 31 בדצמבר 2013 נקבעו הוראות מעבר ותקרת הכרה, כך שהסכום המוכר בגינם בפועל הינו הנמוך מבין סכומם המופחת של המכשירים עצמם ותקרת הכרה המתבססת על יתרת מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 ביום 31 דצמבר 2013 אשר מופחתת בתחילת כל שנה ב-10% עד ליום 1 ינואר 2022. בשנת 2018 תקרת ההכרה הינה 40%.

מכשירי הון המונפקים מתחילת שנת 2014 נדרשים לעמוד בקריטריונים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 לצורך הכללתם בהון. הקריטריונים העיקריים שעל המכשיר לכלול הינם: (1) מנגנון לספיגת הפסדי קרן על ידי המרה למניות רגילות או הפחתת המכשיר כאשר יחס הון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי יורד מ-5%; (2) סעיף הקובע שבהתרחש האירוע המכונן לאי-קיימות (כמוגדר בנספח ה' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202) יומר המכשיר באופן מיידי למניות רגילות או יימחק.

תיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחי שהונפקו מוצג באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: www.leumi.co.il בפרק אודות <מידע כספי > גילוי לפי נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים.

מגבלות על מבנה ההון

בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 נקבעו מגבלות על מבנה ההון.

למידע נוסף בדבר מבנה ההון הפיקוחי והמגבלות על מבנה ההון ראה פרק מבנה ההון בדוח על הסיכונים לשנת 2017.

טבלה 2 - הרכב ההון לצורך חישוב יחס ההון (נדבך 3)

31 בדצמבר		31 במרס	
2017		2018	
במיליוני ש"ח			
רכיבי ההון לצורך חישוב יחס ההון			
1. הון עצמי רובד 1^(א)			
33,167	32,255	33,564	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק
229	212	190	הבדלים בין הון המיוחס לבעלי מניות הבנק לבין הון עצמי רובד 1 - זכויות מיעוט
590	367	-	הבדלים בין הון המיוחס לבעלי מניות הבנק לבין הון עצמי רובד 1 - בגין הטבות לעובדים
532	77	507	התאמות בגין המעבר בין העקום החשבונאי לעקום ממוצע של 8 רבעונים ^(ב)
34,518	32,911	34,261	סך הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
התאמות פיקוחיות וניכויים:			
(203)	(258)	(203)	מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים
(219)	(143)	(363)	מיסים נדחים לקבל
(35)	(26)	(18)	התאמות פיקוחיות וניכויים אחרים - הון עצמי רובד 1
(457)	(427)	(584)	סך הכל התאמות פיקוחיות וניכויים - הון עצמי רובד 1
592	481	639	סך ההתאמות בגין תכניות ההתייעלות ^(א)
34,653	32,965	34,316	סך הכל הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
2. הון רובד 2			
7,773	8,227	6,778	הון רובד 2: מכשירים לפני ניכויים
3,038	3,098	3,119	הון רובד 2: הפרשות, לפני ניכויים
10,811	11,325	9,897	סך הון רובד 2 לפני ניכויים
ניכויים:			
-	-	-	סך הכל ניכויים - הון רובד 2
10,811	11,325	9,897	סך הכל הון רובד 2
45,464	44,290	44,213	סך הכל הון כולל

(א) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקחת על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן: "התאמות בגין תכניות ההתייעלות"). בהתאם למכתב כאמור, ההקלות שניתנו לצרכי יחסי הלימות ההון ויחס המינוף בגין תכניות ההתייעלות שאושרו על ידי הדירקטוריון ביוני 2016 וביוני 2017 פוחתות בהדרגה עד ליום 30 ביוני 2021 ויום 30 ביוני 2022 בהתאמה. לפרטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תכניות ההתייעלות ראה תת פרק "הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית" וטבלה 7, בפרק "הלימות ההון" בהמשך הדוח. לסך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון התווסף סך של 192 מיליון ש"ח בשל התאמות בגין תכניות ההתייעלות (94 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2017, הפחתה של 92 מיליון ש"ח ליום 31 במרס 2017).

(ב) בהתאם לאישור פרטני מהפיקוח על הבנקים.

טבלה 3 - הרכב ההון הפיקוחי תוך ציון הפניות למאזן הפיקוחי (נדבך 3)

	31 בדצמבר 2017		31 במרס 2017		31 במרס 2018	
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 הפניה למאזן הפיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III
במיליוני ש"ח						
הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים						
הון מניות רגילות שהונפק ע"י התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1	1	-	8,839	-	8,831	8,847
עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן	2	-	27,341	-	25,414	27,710
רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי	3	(590)	(2,423)	(367)	(1,621)	(2,993)
מכשירי הון עצמי רובד 1 שהונפקו ע"י התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר	-	-	-	-	-	-
הזרמות הון קיימות מהמגזר הציבורי שיוכרו עד ליום 1 בינואר 2018	-	-	-	-	-	-
מניות רגילות שהונפקו ע"י חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות ע"י צד ג' (זכויות מיעוט)	4	39	229	38	212	190
הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים	-	-	33,986	-	32,836	33,754
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוחיות וניכויים						
התאמות יציבותיות להערכות שווי מוניטין	6	-	203	-	258	203
נכסים לא מוחשיים אחרים למעט זכויות שירות למשכנתאות, בניכוי מסים נדחים לשלם	7	-	-	-	-	-
מסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רוחחיות עתידית של התאגיד הבנקאי	8	-	2	-	2	3
סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידורי תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן	-	-	-	-	-	-
פער שלילי בין הפרשות להפסדים צפויים	-	-	-	-	-	-
גידול בהון העצמי הנובע מעסקות איגוח	-	-	-	-	-	-
רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי הרוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי	9	9	35	7	26	18
עודף יעודה על עתודה, בניכוי מסים נדחים לשלם שישולקו אם הנכס יהפוך לפגום או ייגרע בהתאם להוראות הדיווח לציבור	-	-	-	-	-	-

31 בדצמבר 2017		31 במרס 2017		31 במרס 2018	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 הפניה למאזן הפיקוח	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III
במיליוני ש"ח					
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
10	420	1,681	317	1,270	2,106
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	(312)	(2,588)	-	(1,685)	(2,892)
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	(749)	-	(107)	-	(723)
-	(592)	-	(481)	-	(639)
-	(312)	(1,247)	(275)	(1,097)	(1,530)

31 בדצמבר 2017		31 במרס 2017		31 במרס 2018	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 הפניה למאזן הפיקוח	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 ההתאם למאזן הפיקוח	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 ההתאם למאזן הפיקוח	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 ההתאם למאזן הפיקוח	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 ההתאם למאזן הפיקוח	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 ההתאם למאזן הפיקוח
במיליוני ש"ח					
-	-	-	-	-	ניכויים החלים על הון עצמי רובד 1 מאחר ואין בהון רובד 1 נוסף והון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים
-	(667)	-	(129)	(562)	סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
-	34,653	-	32,965	34,316	הון עצמי רובד 1
הון רובד 1 נוסף: מכשירים					
-	-	-	-	-	מכשירי הון מניות רובד 1 נוסף שהונפקו ע"י התאגיד הבנקאי ופרמיה על מכשירים אלו
-	-	-	-	-	מזה: מסווג כהון עצמי בהתאם להוראות הדיווח לצבור
-	-	-	-	-	מזה: מסווג כהתחייבות בהתאם להוראות הדיווח לצבור
-	-	-	-	-	מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו ע"י התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
-	-	-	-	-	מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו ע"י חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים ע"י משקיעי צד ג'
-	-	-	-	-	מזה: מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו ע"י חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים ע"י משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 1 נוסף
-	-	-	-	-	הון רובד 1 נוסף לפני ניכויים
הון רובד 1 נוסף: ניכויים					
-	-	-	-	-	השקעה עצמית במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים)
-	-	-	-	-	החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף
-	-	-	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו ע"י התאגיד הפיננסי

31 בדצמבר 2017			31 במרס 2017			31 במרס 2018		
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 הפניה למאזן הפיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי		
במיליוני ש"ח								
-	-	-	-	-	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו ע"י התאגיד הפיננסי	
-	-	-	-	-	-	-	ניכויים נוספים שנקבעו ע"י המפקח על הבנקים	
-	-	-	-	-	-	-	מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים	
-	-	-	-	-	-	-	מזה: ניכויים נוספים להון רובד 1	
-	-	-	-	-	-	-	ניכויים בהון רובד 1 נוסף הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	
-	-	-	-	-	-	-	ניכויים החלים על הון רובד עצמי 1 נוסף מאחר ואין בהון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים	
-	-	-	-	-	-	-	סך כל הניכויים בהון רובד 1 נוסף	
-	-	-	-	-	-	-	הון רובד 1 נוסף	
-	-	34,653	-	32,965	-	34,316	הון רובד 1	
הון רובד 2: מכשירים והפרשות								
11 א	-	926	-	926	-	926	מכשירים שהונפקו ע"י התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו	
11	-	6,816	-	7,272	-	5,817	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו ע"י התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר	
5	-	31	-	29	-	35	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו ע"י חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'	
-	-	31	-	29	-	35	מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו ע"י חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים ע"י משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2	
12	-	3,038	-	3,098	-	3,119	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפי השפעת המס המתייחס	
-	-	10,811	-	11,325	-	9,897	הון רובד 2 לפני ניכויים	
הון רובד 2: ניכויים								
-	-	-	-	-	-	-	השקעה עצמית במכשירי הון רובד 2, המוחזקת באופן ישיר או עקיף וכולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים	
-	-	-	-	-	-	-	החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון רובד 2 של תאגידים פיננסיים	

31 בדצמבר 2017		31 במרס 2017		31 במרס 2018	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 הפניה למאזן הפיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III
במיליוני ש"ח					
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	10,811	-	11,325	-	9,897
-	45,464	-	44,290	-	44,213
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	108	-	43	-	-
13	108	-	43	-	-
-	303,292	-	299,111	-	308,817
יחסי הון וזרימה לשימור הון (באחוזים)					
-	11.43%	-	11.02%	-	11.11%
-	11.43%	-	11.02%	-	11.11%
-	14.99%	-	14.81%	-	14.32%
דרישות מזעריות שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים					
-	10.25%	-	10.26%	-	10.25%
-	-	-	-	-	-
-	13.75%	-	13.76%	-	13.75%

31 בדצמבר 2017		31 במרס 2017		31 במרס 2018	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 הפניה למאזן הפיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III
במיליוני ש"ח					
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)					
השקעות בהון של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו ע"י התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה					
14	-	310	-	410	320
השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו ע"י התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה					
15	-	251	-	253	186
זכויות שירות למשכנתאות					
-	-	-	-	-	-
מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהם מתחת לסף ההפחתה					
16	-	3,471	-	3,300	3,450
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2					
הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה					
-	-	3,038	-	3,098	3,119
התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית					
-	-	3,467	-	3,401	3,533
הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות לפי גישת הדירוגים הפנימיים, לפני יישום התקרה					
-	-	-	-	-	-
התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 לפי גישת הדירוגים הפנימיים					
-	-	-	-	-	-
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר					
סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון עצמי רובד 1 הכפופים להוראות המעבר					
-	-	-	-	-	-
סכום שנוכה מהון עצמי רובד 1 בשל התקרה					
-	-	-	-	-	-
סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 1 נוסף הכפופים להוראות המעבר					
-	-	-	-	-	-
סכום שנוכה מהון רובד 1 נוסף בשל התקרה					
-	-	-	-	-	-
סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 2 הכפופים להוראות המעבר					
-	-	7,272	-	7,272	5,818
סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה					
-	-	-	-	420	973

טבלה 4 - הרכב המאזן הפיקוחי והפניות לרכיבי ההון הפיקוחי (נדבך 3)

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	31 בדצמבר		31 במרס	
	2017	2017	2018	במיליוני ש"ח
נכסים				
-	82,067	68,275	73,376	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	77,299	77,959	80,061	ניירות ערך ¹
14	310	410	320	¹ מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
-	76,989	77,549	79,741	¹ מזה: ניירות ערך אחרים
-	271,216	268,172	266,611	אשראי לציבור
-	(3,264)	(3,465)	(3,281)	הפרשה להפסדי אשראי ¹
12	(2,704)	(2,742)	(2,789)	¹ מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד ²
-	(560)	(723)	(630)	¹ מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון הפיקוחי
-	-	-	138	² בניכוי: יתרות שסווגו כנכסים מיועדים למכירה ^(א)
-	267,952	264,707	263,330	אשראי לציבור, נטו
-	715	620	723	אשראי לממשלות
-	807	878	831	השקעות בחברות כלולות ¹
15	251	253	186	¹ מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
6	187	241	187	¹ מזה: מוניטין
-	2,986	3,016	2,762	בניינים וציוד
-	8,262	7,891	8,274	נכסים אחרים ¹
-	5,476	4,844	5,400	¹ מזה: נכסי מס נדחה ²
8	2	2	3	² מזה: נכסי מס נדחה למעט אלו המיוחסים להפרשי עיתוי
7	-	-	-	² מזה: התחייבות בגין מס נדחה בגין נכסים בלתי מוחשיים
10	1,680	1,270	2,106	² מזה: מסים נדחים המיוחסים להפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
16	3,471	3,300	3,450	² מזה: מסים נדחים המיוחסים להפרשי עיתוי, אשר סכומם אינו עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
13	323	272	(159)	² מזה: נכסי מס נדחה אחרים בהתאם להוראות המעבר
-	-	-	(62)	² בניכוי: יתרות שסווגו כנכסים מיועדים למכירה ^(א)
-	2,786	3,047	2,874	¹ מזה: נכסים אחרים נוספים
-	16	17	16	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין ¹
6	16	17	16	¹ מזה: מוניטין
-	1,161	903	878	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	9,573	11,032	11,803	נכסים בגין מכשירים נגזרים
-	-	-	8,513	נכסים מוחזקים למכירה
-	450,838	435,298	450,567	סך כל הנכסים

(א) למידע נוסף ראה ביאור 16 בדוח הכספי.

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	31 בדצמבר		31 במרס	התחייבויות והון
	2017	2017	2018	
				במיליוני ש"ח
				פיקדונות הציבור
-	362,478	341,663	362,026	
				פיקדונות מבנקים
-	5,156	4,493	3,077	
				פיקדונות ממשלות
-	452	770	968	
				אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים ¹
-	15,577	22,689	15,603	
				מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי ¹
-	7,835	14,491	8,860	
				מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי ²
-	7,742	8,198	6,743	
א11	926	926	926	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי ²
				מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר ²
11	6,816	7,272	5,817	
				התחייבויות אחרות ¹
-	23,324	21,309	16,561	
				מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד ²
12	334	356	330	
				בניכוי: יתרות שסווגו כהתחייבויות מיועדות למכירה ² (א)
-	-	-	(15)	
				ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	558	481	495	
				התחייבות בגין מכשירים נגזרים ¹
-	9,740	11,272	11,417	
				מזה: בגין סיכון האשראי העצמי ¹
9	43	33	18	
				התחייבויות מוחזקות למכירה
-	-	-	6,470	
				סך כל ההתחייבויות
-	417,285	402,677	416,617	
				זכויות שאינן מקנות שליטה ¹
-	386	366	386	
				מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון עצמי רובד 1
4	229	213	190	
				מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון רובד 2
5	31	29	35	
				הון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי ¹
-	33,167	32,255	33,564	
				מזה: הון מניות רגילות
1	7,110	7,109	7,111	
				מזה: פרמיה על מניות רגילות
1	1,729	1,722	1,736	
				מזה: עודפים
2	27,341	25,414	27,710	
				מזה: רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות של ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן
3	77	(73)	(68)	
				מזה: הפסדים נטו מהתאמות מתרגום דוחות כספיים
3	(184)	(116)	(183)	
				מזה: קרנות אחרות
3	44	36	56	
				מזה: רווחים (הפסדים) מהתאמות בגין הטבות לעובדים שנכללו בהון הפיקוחי
3	(2,360)	(1,469)	(2,800)	
				מזה: רווחים (הפסדים) מהתאמות בגין הטבות לעובדים שלא נכללו בהון הפיקוחי בהתאם להוראות מעבר
-	(590)	(367)	-	
				סך כל ההון העצמי
-	33,553	32,621	33,950	
				סך כל ההתחייבויות וההון
-	450,838	435,298	450,567	

(א) למידע נוסף ראה ביאור 16 בדוח הכספי.

טבלה 5 - דוח תנועות בהרכב ההון הפיקוחי (EDTF)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס		
2017	2017	2018	במיליוני ש"ח
הון עצמי רובד 1			
32,586	32,586	34,653	יתרה לתחילת התקופה
1	-	1	הנפקה שאינה במזומן
7	-	7	גידול בפרמיה
2,549	622	369	רווח נקי לתקופה בניכוי דיבידנד
12	-	1	קרנות עודפים בגין כלולות
168	11	(137)	רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות ניירות ערך זמינים למכירה
-	-	(8)	קרן הון בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות
(1,059)	(162)	(440)	קרנות הון בגין הטבות לעובדים
2	-	-	גידול בקרנות הון (אחרות וכלולות)
124	69	25	השפעת תכנית ההתייעלות
395	(60)	(24)	השפעת המעבר לשיעור ההיוון של מחויבות פנסיונית לפי ממוצע נע של 8 רבעונים
(131)	(63)	14	תנועה בקרן הפרשי תרגום בגין חברות בנות
(16)	(33)	(39)	זכויות מיעוט
התאמות פיקוחיות וניכויים			
59	6	-	מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים
(1)	-	(1)	מסים נדחים בגין רווחיות עתידית
153	(33)	-	שינוי במסים הנדחים כתוצאה מהיוון מחויבות פנסיונית לפי ממוצע נע
71	19	22	שינוי במסים הנדחים כתוצאה מתכניות ההתייעלות
(251)	10	(143)	מסים נדחים בגין הפרשי עיתוי
(16)	(7)	16	רווחים/הפסדים מצטברים כתוצאה משינויים בסיכון אשראי עצמי על התחייבויות פיננסיות לפי שווי הוגן
2,067	379	(337)	גידול (קיטון) נטו בהון עצמי רובד 1
34,653	32,965	34,316	יתרה לסוף התקופה
הון רובד 2			
11,850	11,850	10,811	יתרה לתחילת השנה
(899)	(442)	(998)	הפחתת כתבי התחייבות נדחים הכפופים להוראות המעבר
-	-	-	הנפקת כתב התחייבות כשירים
10	7	3	זכויות מיעוט
(150)	(90)	81	תנועה בהפרשה הקבוצתית
(1,039)	(525)	(914)	קיטון נטו בהון רובד 2
10,811	11,325	9,897	יתרה לסוף התקופה
45,464	44,290	44,213	סך ההון הכולל לסוף התקופה

ראה הערה בעמוד הבא.

הערה:

השינויים בהון הפיקוחי בשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס 2018 נובעים בעיקר מרווח נקי לתקופה בניכוי דיבידנד בסך של 369 מיליון ש"ח, גידול בקרנות הון שליליות בגין הטבות לעובדים בסך של 440 מיליון ש"ח הנובע מסיום תקופת הוראות המעבר על הניכויים מההון וביניהם הקרן בגין הטבות לעובדים, קיטון במכשירי הון פיקוחי בסך של 998 מיליון ש"ח בשל השפעת הירידה בתקרת ההכרה מ-50% ל-40% בגין מכשירים אלו אשר אינם כשירים עוד וכפופים להפחתה בהתאם להוראות המעבר.

השינויים בהון הפיקוחי בשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס 2017 נובעים בעיקר מרווח נקי לתקופה בסך של 622 מיליון ש"ח ומקיטון במכשירי הון פיקוחי בסך של 442 מיליון ש"ח בשל השפעת הירידה בתקרת ההכרה מ-60% ל-50% בגין מכשירים אלו אשר אינם כשירים עוד וכפופים להפחתה בהתאם להוראות המעבר.

השינויים בהון הפיקוחי בשנת 2017 נובעים בעיקר מרווח נקי לתקופה בניכוי דיבידנד בסך של 2,549 מיליון ש"ח, גידול בקרנות הון שליליות בגין הטבות לעובדים בסך של 1,059 מיליון ש"ח, גידול בהשפעת המעבר לעקום ממוצע בסך של 395 מיליון ש"ח, קיטון בהון כתוצאה משינוי במיסים הנדחים המיוחסים להפרשי עיתוי בסך של 251 מיליון ש"ח, קיטון במכשירי הון פיקוחי בסך של 899 מיליון ש"ח בשל השפעת הירידה בתקרת ההכרה מ-60% ל-50% בגין מכשירים אלו אשר אינם כשירים עוד וכפופים להפחתה בהתאם להוראות המעבר.

הלימות ההון (נדבך 3)

הבנק מיישם את ההוראות בנושא מדידה והלימות הון המבוססות על הוראות באזל 3, כפי שאומצו על ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 211-201 וכן במסגרת הנחיות ליישומן. הוראות באזל מחייבות ניהול הון במסגרת שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכון האשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק. ביישום דרישות נדבך 1, הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית בנוגע לכלל החשיפות של הבנק וגישת החשיפה הנוכחית בנוגע לחשיפות צד נגדי.
- נדבך 2 - תהליך הערכה עצמית לנאותות הלימות ההון (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process) מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים, לרבות אלו שאינם מכוסים על ידי נדבך 1, כגון: ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי וסיכון פנסיוני. במקביל מבוצע תהליך סקירה על ידי הפיקוח על הבנקים.
- נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה קובע את היקף המידע ואופן הצגתו במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם. במסגרת נדבך זה נדרשים גילויים שנכללים בדוח על הסיכונים.

יחסי ההון מחושבים כיחס שבין ההון לנכסי הסיכון המשוקללים. יחס הון עצמי רוברד 1 מחושב כיחס שבין סכום הון עצמי רוברד 1 לנכסי הסיכון המשוקללים, ויחס ההון הכולל מחושב כיחס שבין סכום ההון הכולל לנכסי הסיכון המשוקללים.

יעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי בנק ישראל

לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 "מדידה והלימות הון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות", תאגיד בנקאי גדול, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל, נדרש לעמוד ביחס הון עצמי רוברד 1 מזערי בשיעור של 10% וביחס הון כולל מזערי בשיעור של 13.5%, וזאת החל מיום 1 בינואר 2017. דרישה זו חלה על לאומי.

כמו כן, על פי תיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 "מגבלות למתן הלוואות לדיר", התאגיד הבנקאי נדרש להגדיל את יעד הון עצמי רוברד 1 ואת יעד ההון הכולל בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיר. השפעת דרישה זו לתקופת הדיווח עומדת על כ-0.25% ביחס ההון.

לאור זאת, דרישות ההון המינימליות שחלות על הבנק ליום 31 במרס 2018 הינן 10.25% ליחס הון עצמי רוברד 1 ו-13.75% ליחס ההון הכולל.

תכנון ההון ויעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי הבנק

תכנון ההון בקבוצת לאומי משקף ראייה צופה פני עתיד של תיאבון ופרופיל הסיכון, האסטרטגיה העסקית והלימות ההון הנדרשת כתוצאה מכך. תכנון ההון מאושר על ידי ההנהלה ודירקטוריון הבנק ולוקח בחשבון את הצמיחה בפעילות של מרכזי הרווח השונים בקבוצה וגורמים נוספים המשפיעים על עמידת הבנק בדרישות ההון, כגון: תחזיות רווח, שינויים ברווח כולל אחר, התאמות פיקוחיות, השפעת הוראות מעבר ושיעור הגידול בנכסי הסיכון. תחזית יחסי ההון נבחרת גם תחת מבחני רגישות ותרחישי קיצון שונים.

מדיניות הקבוצה שאושרה על ידי הדירקטוריון הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהסף המזערי שיוגדר מעת לעת על ידי בנק ישראל ואשר לא תפחת משיעור ההון הנדרש לכיסוי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך ה-ICAAP. בנוסף, הוגדרו יעדים שהקבוצה תרצה לעמוד בהם בעת אירוע תרחיש קיצון.

במסגרת הליך הסקירה הפיקוחי, הנחה הפיקוח על הבנקים על קביעת יעדי הון פנימיים אשר יהלמו את פרופיל הסיכון של הבנק. בהמשך לכך, דירקטוריון הבנק אישר להגדיל את יעד ההון העצמי רוברד 1 הפנימי של הבנק באופן שמיים 31 בדצמבר 2017 יעמוד על 10.5%.

התאמות להון עצמי רוברד 1

מדידת ההתחייבות בגין זכויות עובדים

התקינה בדבר זכויות עובדים אשר יושמה לראשונה בינואר 2015, הינה גורם המשפיע באופן מהותי על הון עצמי רוברד 1 של לאומי, בעיקר בשל העובדה שמדידת ההתחייבות הינה בהתאם לריביות שוק שהינן ברמות נמוכות היסטוריות, וכן בשל התנודתיות הרבה שמדידה מעין זו יוצרת בהון הפיקוחי של הבנק.

ביולי 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מאת בנק ישראל לעניין אופן חישוב ריבית ההיוון שתשמש לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים לצורך מדידת ההון הפיקוחי. בהתאם לאישור, ריבית ההיוון מחושבת על פי ממוצע נע של תשואות השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח. השינוי מיושם החל מהדוחות הכספיים לתקופה שהסתיימה ביום 30 ביוני 2016 ועד לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020 (כולל). שינוי השיטה ממתן באופן משמעותי את התנודתיות בהון הפיקוחי של הבנק הנובעת משינויים בריבית להיוון.

למידע נוסף בנוגע למתודולוגית ההיוון ראה פרק מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית

בינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". על פי מכתב זה, תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת התכנית על יחסי ההון ויחס המינוף על פני חמש שנים בקו ישר.

ביוני 2016 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות שעלותה הסתכמה בכ-438 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 במרס 2018 מיוחסים להון הפיקוחי 35% מעלויות תכנית זו.

ביולי 2017 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות נוספת שעלותה הסתכמה בכ-204 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 במרס 2018 מיוחסים להון הפיקוחי 15% מעלויות תכנית זו.

שינויים רגולטוריים נוספים

התפתחויות בהוראות ועדת באזל לפיקוח על הבנקים בנוגע למדידת הלימות ההון

במהלך חודש דצמבר 2017 סיימה ועדת באזל לפיקוח על הבנקים את עבודתה לעדכון המסגרת הכוללת להלימות ההון. במסגרת העדכונים, אשר לעתים מקבלים את המונח "באזל 4", נקבעו עדכונים משמעותיים בנוגע לאופן החישוב של נכסי סיכון שבגינם נדרש לחשב את דרישות ההון בנדבך הראשון. בין היתר, נקבעו שינויים באופן החישוב של דרישות ההון על פי הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי, נקבעה גישה סטנדרטית אחידה לגבי הסיכון התפעולי וכן נקבעו שינויים במסגרת מדידת סיכונים השוק. על פי הוראות ועדת באזל, שינויים אלה אמורים להיכנס לתוקף באופן מדורג החל מה-1 בינואר 2022 ועד 1 בינואר 2027. בשלב זה, לא ידוע באיזה אופן ומתי יאומצו הוראות אלה על ידי הפיקוח על הבנקים בישראל.

טיוטות תיקון הוראות ניהול בנקאי תקין בעקבות החוק להגברת התחרותיות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (חוק שטרומ)

ביום 22 באפריל 2018 פרסם בנק ישראל טיוטות תיקונים להוראות ניהול בנקאי תקין, שמטרתן להקל על חברות כרטיסי האשראי ביום שלאחר היפרדותן מהבנקים. בין היתר, תיקון בהקשר לכך שבנקים ישקלו אשראי שניתן לחברות כרטיסי אשראי באופן דומה לאשראי שניתן לבנקים.

למידע נוסף בנוגע לעיקרי התיקונים המוצעים בטיטה ראה פרק חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית בדוח הכספי.

להלן ניתוח רגישות לגורמים העיקריים המשפיעים על הלימות ההון של קבוצת לאומי:

- שינוי היקף נכסי סיכון - נכסי הסיכון של לאומי מסתכמים לסוף מרס 2018 בכ-308.8 מיליארד ש"ח. כל גידול של 1% בנכסי הסיכון (כ-3 מיליארד ש"ח) יקטין את יחס הון עצמי רוברד 1 ב-0.11% ואת יחס ההון הכולל ב-0.14%.
- רווח שייצבר או שינוי בקרן ההון - הון עצמי רוברד 1 של לאומי לסוף מרס 2018 מסתכם בכ-34.3 מיליארד ש"ח. ההון הכולל מסתכם בכ-44.2 מיליארד ש"ח. כל צבירת רווח נקי ו/או תנועה חיובית בקרן ההון בהיקף של 1 מיליארד ש"ח תשפר את יחס הון עצמי רוברד 1 ואת יחס ההון הכולל ב-0.32%.
- התחייבויות בדבר זכויות עובדים - ההתחייבות האקטוארית לעובדים מהוונת על פי ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות מעקום אג"ח ממשלת ישראל ומרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. שינוי של 0.1% לאורך עקום הריבית להיוון, בהנחה שהעקום עולה ויורד בצורה אחידה, משמעותה השפעה מצטברת של 0.07% ביחס הון עצמי רוברד 1 וביחס ההון הכולל. מזה על פי חישוב ממוצע נע לשמונה רבעונים, עלייה של כ-0.01% ביחס הון עצמי רוברד 1 וביחס ההון הכולל, לרבעון השוטף.

המידע הנ"ל לגבי הלימות ההון וניהולה מתייחס לפעולות עתידיות של הבנק, והוא בגדר "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק מידע צופה פני עתיד.

מדיניות חלוקת דיבידנד

ביום 29 במרס 2017 אישר דירקטוריון הבנק מדיניות חלוקת דיבידנד החל ממועד פרסום הדוחות הכספיים לרבעון הראשון של שנת 2017. בהתאם למדיניות זו, הבנק יחלק מדי רבעון דיבידנד בגובה 20% מהרווח הנקי של הבנק בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף ובכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון שלו גם לאחר חלוקת הדיבידנד.

ביום 20 בנובמבר 2017 אישר דירקטוריון הבנק שינוי במדיניות חלוקת הדיבידנד לפיו מדי רבעון יחולק דיבידנד בגובה של עד 40% מהרווח הנקי של הבנק, בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף. זאת, בכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון שלו, גם לאחר חלוקת הדיבידנד. חלוקת הדיבידנד בפועל כפופה להחלטות פרטניות של הדירקטוריון בטרם כל חלוקה, ובכפוף להוראות הדין שחלות על חלוקת דיבידנד ובכלל זה הוראות חוק החברות והוראות בנק ישראל.

בהתאם למדיניות המעודכנת, ביום 23 במאי 2018, אישר הדירקטוריון בגין הרבעון הראשון של שנת 2018 דיבידנד בגובה של 40% מהרווח הנקי של הרבעון. סכום הדיבידנד שאושר הסתכם לסך של כ-292 מיליון ש"ח, המהווה 19.15% לכל מניה בת 1 ש"ח ע.ג. הדירקטוריון קבע את יום 5 ביוני 2018 כיום הקובע לעניין תשלום דיבידנד ואת יום 19 ביוני 2018 כיום התשלום.

פרטים בדבר דיבידנד ששולם

מועד ההכרזה	מועד תשלום	דיבידנד למניה	דיבידנד ששולם במזומן
25 במאי 2017	22 ביוני 2017	באגורות	במיליוני ש"ח
15 באוגוסט 2017	11 בספטמבר 2017	8.17	124
21 בנובמבר 2017	21 בדצמבר 2017	11.50	175
6 במרס 2018	28 במרס 2018	21.51	328
		¹ 22.41	342

תכנית לרכישה עצמית של מניות הבנק

בהמשך לדיווח המידי מיום 6 במרס 2018 בדבר אישור תכנית רכישה עצמית של מניות הבנק בהיקף של עד 700 מיליון ש"ח וזאת עד יום 31 במרס 2019, סיים הבנק את היערכותו לביצוע רכישה עצמית על פי מנגנון הגנת נמל מבטחים שפרסמה הרשות לניירות ערך (עמדה משפטית מספר 8-199), וזאת בכפוף לתנאים שנקבעו בעמדת סגל הרשות. לצורך ביצוע הרכישות התקשר הבנק עם חבר בורסה חיצוני לבנק ואינו בעל קשר עסקי מהותי עימו. בשלב ראשון יועבר לחבר הבורסה סך של כ-350 מיליון ש"ח לצורך ביצוע הרכישה העצמית, כאשר המועד המתוכנן לתחילת ביצוע חלק זה מתוך ההיקף הכולל של הרכישה העצמית הינו יום 27 במאי 2018 והוא יהיה בתוקף עד לקרות אחד האירועים הבאים, המוקדם מביניהם: (א) יום 2 באוגוסט 2018 (ב) עם השלמת רכישת מניות הבנק בהיקף כאמור; (ג) קיומה של מניעה חוקית להמשך קיומו של ההסכם עם חבר הבורסה; (ד) הודעת הבנק כי חדל להתקיים התנאי באישור בנק ישראל לתכנית הרכישה בדבר דרישות הלימות ההון של הבנק.

למידע נוסף ראה ביאור 9 בדוח הכספי.

¹ בהמשך לדיווח המידי מיום 6 במרס 2018 עודכן סכום הדיבידנד למניה עקב הבשלת יחידות PSU והנפקת 497,781 מניות רגילות חדשות.

טבלה 6 - יחס הלימות ההון לרכיבי סיכון

31 בדצמבר		31 במרס	
2017	2017	2018	
במיליוני ש"ח			
הון לצורך חישוב יחס ההון			
34,653	32,965	34,316	הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים ^(א)
10,811	11,325	9,897	הון רובד 2, לאחר ניכויים
45,464	44,290	44,213	סך הכל הון כולל
יתרות משוקללות של נכסי סיכון			
277,344	272,108	282,673	סיכון אשראי ^(א)
4,464	6,141	4,343	סיכויי שוק
21,484	20,862	21,801	סיכון תפעולי
303,292	299,111	308,817	סך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון
יחס ההון לרכיבי סיכון			
11.43%	11.02%	11.11%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
14.99%	14.81%	14.32%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
10.25%	10.26%	10.25%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ^(ב)
13.75%	13.76%	13.75%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ^(ב)
חברות בת משמעותיות:			
לאומי קארד:^(א)			
15.80%	15.76%	15.60%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
16.80%	16.76%	16.70%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
בנק לאומי ארה"ב:^(ג)			
11.51%	11.57%	13.34%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
13.82%	13.99%	14.15%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון

- (א) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקחת על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן: "התאמות בגין תכניות ההתייעלות"). בהתאם למכתב כאמור, ההקלות שניתנו לצרכי יחסי הלימות ההון יחס המינוף בגין תכניות ההתייעלות שאושרו על ידי הדיירקטוריון ביוני 2016 וביוני 2017 פוחתות בהדרגה עד ליום 30 ביוני 2021 ויום 30 ביוני 2022 בהתאמה. לפרטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תכניות ההתייעלות ראה תת פרק "הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית", וטבלה 7 בהמשך הפרק. לסך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון התווסף סך של 192 מיליון ש"ח בשל התאמות בגין תכניות ההתייעלות (94 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2017, הפחתה של 92 מיליון ש"ח ליום 31 במרס 2017).
- (ב) יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש יחס ההון הכולל המזערי הנדרש מיום 1 בינואר 2017 הינם 10% ו-13.5% בהתאמה. ליחסים אלה מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיוור למועד הדיווח. לאור האמור, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 10.25% ו-13.75% בהתאמה.
- (ג) דרישות ההון הינן בהתאם לנדרש על ידי המפקח על הבנקים: יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 8% ו-11.5% בהתאמה. למידע נוסף ראה ביאור 16 בדוח הכספי.
- (ד) דרישות ההון הינן בהתאם לרגולציה המקומית שחלה על לאומי ארה"ב: יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 4.5% ו-8% בהתאמה. ליחסים אלה מתווספת כרית לשימור הון של 1.875% נכון ליום 31 במרס 2018. דרישה זו מיושמת בהדרגה עד לשנת 2019, אז תעמוד הכרית לשימור הון על 2.5%.

טבלה 7 - השפעת הוראות המעבר והתאמות בגין תכניות ההתייעלות על יחס הון עצמי רוברד 1

31 בדצמבר		31 במרס	
2017	2017	2018	
באחוזים			
יחס ההון לרכיבי סיכון			
11.03%	10.70%	10.91%	
יחס הון עצמי רוברד 1 לרכיבי סיכון לפני יישום השפעת הוראות המעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות ההתייעלות ^(א)			
0.20%	0.16%	0.00%	
השפעת הוראות המעבר			
11.23%	10.86%	10.91%	
יחס הון עצמי רוברד 1 לרכיבי סיכון, לפני השפעת התאמות בגין תכניות ההתייעלות			
0.20%	0.16%	0.20%	
השפעות ההתאמות בגין תכניות ההתייעלות ^(ב)			
11.43%	11.02%	11.11%	
יחס הון עצמי רוברד 1 לרכיבי סיכון			

(א) לרבות השפעת אימוץ כללי החשבונאות המוקבלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים.

(ב) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקחת על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". בהתאם למכתב כאמור, ההקלות שניתנו לצרכי יחסי הלימות ההון ויחס המינוף בגין תכניות ההתייעלות שאושרו על ידי הדירקטוריון ביוני 2016 וביוני 2017 פוחתות בהדרגה עד ליום 30 ביוני 2021 ויום 30 ביוני 2022 בהתאמה.

טבלה 8 - נכסי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי (נדבך 3)

מדידת החשיפות לסיכונים השונים מבוססת על יתרות בספרי הבנק כפי שנערכו בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים החלים על הבנק ובהתאם להנחיות החישוב הספציפיות שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 209-203. המדידה עשויה להשתנות בהתאם לשינויים בכללים ובהוראות אלו וכן שינויים נוספים, כגון: שינויים בגודל ותמהיל התיק, שינויים באיכות התיק ונתונים כלכליים ושינויים בשיטות החישוב. חשיפות הסיכון המוצגות להלן מבוססות על הכללים שהוגדרו לצורך חישוב ההון הפיקוחי הדרוש על מנת לתמוך בסיכונים אלו.

באזל 3					
31 בדצמבר			31 במרס		
2017		2017		2018	
נכסי סיכון	דרישת הון ^{(א)(ב)}	נכסי סיכון	דרישת הון ^{(א)(ב)}	נכסי סיכון	דרישת הון ^{(א)(ב)}
במיליוני ש"ח					
נכסי סיכון ודרישות הון בגין סיכון אשראי הנובע מחשיפות של:					
240	1,746	183	1,328	266	1,934
חובות של ריבוניות					
484	3,518	457	3,319	488	3,552
חובות של ישויות סקטור ציבורי					
615	4,474	513	3,727	588	4,280
חובות של תאגידים בנקאיים					
40	292	38	273	39	285
חובות של ניירות ערך					
13,164	95,739	13,233	96,173	13,621	99,061
חובות של תאגידים					
7,501	54,552	7,053	51,257	7,725	56,181
חובות בביטחון נדל"ן מסחרי					
4,914	35,740	4,985	36,225	4,869	35,409
חשיפות קמעונאיות ליחידים					
1,872	13,618	1,736	12,614	1,854	13,480
הלוואות לעסקים קטנים					
5,984	43,519	5,998	43,588	6,020	43,784
משכנתאות לדיור					
61	441	61	443	52	380
איגוח					
3,029	22,031	2,904	21,102	3,130	22,762
נכסים אחרים					
230	1,674	283	2,059	215	1,565
סיכון CVA					
38,134	277,344	37,444	272,108	38,867	282,673
סך הכל בגין סיכון אשראי					
614	4,464	845	6,141	597	4,343
נכסי סיכון ודרישות הון בגין סיכון שוק					
2,954	21,484	2,871	20,862	2,998	21,801
נכסי סיכון ודרישות הון בגין סיכון תפעולי					
41,703	303,292	41,160	299,111	42,462	308,817
סך הכל נכסי הסיכון ודרישות ההון ^(א)					

(א) בגין הנדבך השני מחושבות כריות הון נוספות.
 (ב) דרישות ההון חושבו בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש לפי הפיקוח על הבנקים בשיעור של 13.75% ליום 31 במרס 2018, 13.75% ליום 31 בדצמבר 2017 ו-13.76% ליום 31 במרס 2017.

טבלה 9 - רכיבי נכסים משוקללים בסיכון לפי פעילות עסקית (EDTF)

להלן מוצגת הקצאת רכיבי נכסים משוקללים בסיכון לפי קווי פעילות עסקית, כפי שבאות לידי ביטוי בדיווח על מגזרי הפעילות של הבנק.

31 במרס 2018											
פעילות בישראל	פעילות בחו"ל										
	משקי בית	בנקאות פרטית	עסקים קטנים וזעירים	עסקים בינוניים	עסקים גדולים	גופים מוסדיים	ניהול פיננסי	מגזר אחר	סך הכל ישראל	סך הכל	
במיליוני ש"ח											
סיכון אשראי	69,371	365	48,679	27,548	74,214	318	14,695	17,907	253,097	29,576	282,673
סיכון שוק	-	-	-	-	-	-	4,270	-	4,270	73	4,343
סיכון תפעולי	7,039	450	3,841	1,801	3,129	582	1,456	454	18,752	3,049	21,801
סך הכל נכסי סיכון	76,410	815	52,520	29,349	77,343	900	20,421	18,361	276,119	32,698	308,817
31 במרס 2017 ^(א)											
פעילות בישראל	פעילות בחו"ל										
	משקי בית	בנקאות פרטית	עסקים קטנים וזעירים	עסקים בינוניים	עסקים גדולים	גופים מוסדיים	ניהול פיננסי	מגזר אחר	סך הכל ישראל	סך הכל	
במיליוני ש"ח											
סיכון אשראי	73,080	416	43,822	25,903	70,675	281	12,298	16,987	243,462	28,646	272,108
סיכון שוק	-	-	-	-	-	-	6,067	-	6,067	74	6,141
סיכון תפעולי	6,889	457	3,057	1,980	3,134	523	2,398	274	18,712	2,150	20,862
סך הכל נכסי סיכון	79,969	873	46,879	27,883	73,809	804	20,763	17,261	268,241	30,870	299,111
(א) סווג מחדש											
31 בדצמבר 2017											
פעילות בישראל	פעילות בחו"ל										
	משקי בית	בנקאות פרטית	עסקים קטנים וזעירים	עסקים בינוניים	עסקים גדולים	גופים מוסדיים	ניהול פיננסי	מגזר אחר	סך הכל ישראל	סך הכל	
במיליוני ש"ח											
סיכון אשראי	71,686	411	45,788	26,928	72,009	794	14,742	16,403	248,761	28,583	277,344
סיכון שוק	-	-	-	-	-	-	4,416	-	4,416	48	4,464
סיכון תפעולי	6,975	450	3,622	1,802	3,116	391	2,259	422	19,037	2,447	21,484
סך הכל נכסי סיכון	78,661	861	49,410	28,730	75,125	1,185	21,417	16,825	272,214	31,078	303,292

טבלה 10 - תנועות בנכסים משוקללים בסיכון (EDTF)

להלן מוצגות תנועות בנכסי הסיכון כתוצאה משינויים בתמהיל, באיכות אשראי ומסיבות אחרות אשר השפיעו על יתרם לצורך כימות דרישות ההון של הבנק.

תנועות בנכסי סיכון אשראי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס		
2017	2017	2018	
במיליוני ש"ח			
266,534	266,534	277,344	יתרת פתיחה
12,117	3,839	45	שינוי בעסקאות
81	-	(88)	ביטוח ערביות חוק מכר
(315)	67	(60)	שינוי דירוג
(2,433)	(2,401)	851	הפרשי שער
494	526	(349)	כניסה/יציאה מכשל
951	1,048	428	עסקאות נגזרים נטו
267	652	(109)	שינוי ב-CVA
771	(186)	708	קיזוז מס שכר במיסים נדחים
(1,123)	2,030	3,903	אחר
277,344	272,108	282,673	יתרת סגירה

תנועות בנכסי סיכון שוק

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס		
2017	2017	2018	
במיליוני ש"ח			
4,788	4,788	4,464	יתרת פתיחה
(264)	860	(157)	סיכון ריבית - שינוי בפוזיציות הפתוחות
128	(72)	93	סיכון מט"ח - שינוי בפוזיציות הפתוחות - דולר, ליש"ט, אירו ויין
(197)	313	20	סיכון מניות - שינוי בחוזים עתידיים ובאופציות על מדדי מניות
9	252	(77)	סיכון אופציות - שינוי באופציות מטבע - שקל/מט"ח ומט"ח/מט"ח
4,464	6,141	4,343	יתרת סגירה

תנועות בנכסי סיכון תפעולי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס		
2017	2017	2018	
במיליוני ש"ח			
20,843	20,843	21,484	יתרת פתיחה
641	19	317	תנועה
21,484	20,862	21,801	יתרת סגירה

יחס המינוף (נדבך 3)

יחס המינוף מוגדר כמדידת ההון הרגולטורי מחולק במדידת החשיפה, כאשר היחס מבוטא באחוזים. ההון הרגולטורי לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה של תאגיד בנקאי היא סכום החשיפות המאזניות, החשיפות לנגזרים, החשיפות לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים. יחס המינוף הנו מדד משלים ליחס ההון ומהווה מגבלה נוספת על רמת המינוף של המגזר הבנקאי.

יחס המינוף עשוי להיות מושפע מהשינויים בהון הרגולטורי של הבנק, בין היתר, בחישוב יחס המינוף הובאה השפעה של יישום תכנית ההתייעלות והתאמות מיישום ריבית ההיוון המחושבת על פני ממוצע נע של תשואת השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח, בקשר להתחייבויות אקטואריות מסוימות כמפורט לעיל.

טבלה 11 - השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (נדבך 3)

31 בדצמבר		31 במרס		
2017	2017	2018		
				במיליוני ש"ח
450,838	435,298	450,567		סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
				התאמות בגין:
				השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
-	-	-		
				נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אך לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף
-	-	-		
186	(2,517)	(210)		מכשירים פיננסיים נגזרים
-	-	-		עסקאות מימון ניירות ערך
45,524	46,166	45,577		פריטים חוץ מאזניים
2,478	2,462	2,382		אחרות
499,026	481,410	498,316		חשיפה לצורך יחס המינוף

טבלה 12 - גילוי נוסף על יחס המינוף (נדבך 3)

31 בדצמבר		31 במרס		
2017		2018		2018
				במיליוני ש"ח
פריט				
חשיפות מאזניות				
נכסים מאזניים (למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות ביטחונות)				
440,454	423,656	437,930		
(302)	(325)	(407)		סכומים בגין נכסים שנוכו לצורך קביעת הון רובד 1
440,152	423,331	437,523		סך חשיפות מאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך)
חשיפות בגין נגזרים				
עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים (לדוגמא: לאחר הפחתה של בטחון משתנה במזומן כשיר) סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים				
1,401	2,551	1,602		
10,274	8,206	11,322		
גילום (up-gross) ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים המאזניים בהתאם להוראות הדיווח לציבור				
-	-	-		
ניכויים של נכסי חייבים בגין בטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים				
(1,916)	(2,242)	(1,331)		
חשיפות עסקיות פטורות מרגל צד נגדי מרכזי שסולקו על ידי הלקוח				
-	-	-		
סכום רעיוני אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו				
-	-	-		
קיצוזים רעיוניים אפקטיביים מתואמים וניכוי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו				
-	-	-		
9,759	8,515	11,593		סך חשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך				
נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא הכרה בקיצוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמתופלות כמכירה חשבונאית				
1,376	1,169	1,213		
סכומי מזומן לשלם ומזומן לקבל שקוזזו מנכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך				
-	-	-		
חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות ערך				
-	-	-		
2,215	2,229	2,410		חשיפות בגין עסקאות כסוכן
3,591	3,398	3,623		סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
חשיפות חוץ מאזניות אחרות				
סך חשיפה חוץ מאזנית בערך רעיוני ברוטו				
125,966	126,379	125,626		
3,939	4,488	4,400		מזה: מקדם המרה 0%
29,273	27,558	28,227		מקדם המרה 10%
21,427	21,064	22,399		מקדם המרה 20%
66,032	68,143	64,652		מקדם המרה 50%
5,295	5,126	5,948		מקדם המרה 100%
(80,442)	(80,213)	(80,049)		התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
45,524	46,166	45,577		סך חשיפה חוץ מאזנית לאחר המרה לערך אשראי
34,653	32,965	34,316		הון רובד 1 ^(א)
499,026	481,410	498,316		סך החשיפות^(א)
6.94%	6.85%	6.89%		יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218

(א) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקחת על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". בהתאם למכתב כאמור, ההקלות שניתנו לצרכי יחסי הלימות ההון ויחס המינוף בגין תכניות ההתייעלות שאושרו על ידי הדירקטוריון בינוי 2016 וביולי 2017, פוחתות בהדרגה עד ליום 30 ביוני 2021 ויום 30 ביוני 2022 בהתאמה. ההשפעה של ההקלה בגין תכניות ההתייעלות על יחס המינוף הסתכמה בכ-0.13% ליום 31 במרס 2018 (0.09% ליום 31 בדצמבר 2017, 0.10% ליום 31 במרס 2017). לפרטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תכניות ההתייעלות ראה תת פרק "הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית" וטבלה 7 בפרק "הלימות ההון" בדוח זה.

כמו כן, בחישוב יחס המינוף הובאו בחשבון התאמות מיישום ריבית ההיוון המחושבת על פני ממוצע נע של תשואת השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח, בקשר להתחייבויות אקטואריות מסוימות.

ניהול סיכונים בלאומי

ניהול סיכונים והשאת תשואה הולמת כנגדם עומדים בבסיס הפעילות העסקית של הבנק. הסיכונים המרכזיים אותם מנהל הבנק הינם סיכונים פיננסיים: סיכוני אשראי שהינם אינטגרליים בעיסוק הליכה של הבנק וכן סיכוני שוק ונזילות. כמו כן, לצד ניהול הסיכונים העסקיים, פעילות הבנק מייצרת סיכונים נלווים אשר ניהולם הנו תנאי הכרחי לעמידה במטרות השוטפות ובמטרות ארוכות הטווח של הקבוצה. בין סיכונים אלה נכללים סיכונים תפעוליים, לרבות סיכונים טכנולוגיים וסייבר, סיכונים משפטיים, סיכוני רגולציה, סיכוני מוניטין, סיכוני ציוד, סיכוני הבנקאות והוגנת (conduct) וסיכון אסטרטגי.

המטרות העיקריות של ניהול הסיכונים בלאומי הינן שמירה על יציבות הקבוצה ותמיכה בהשגת היעדים העסקיים. מטרות אלו מושגות תוך עמידה בתיאבון הסיכון שהוגדר, במדיניות ובמגבלות הנגזרות מהם, אשר יוצרים גבולות גזרה לפעילות העסקית. מסגרת זו מנוהלת בכפוף למנגנוני בקרה ודיווח נאותים.

בבנק מתבצעת פעילות מתמדת לשדרוג תשתית ניהול הסיכונים וניתוח תמונת הסיכון, דבר המאפשר קבלת החלטות באופן מושכל.

השיטות ונהלי העבודה בתחום ניהול הסיכונים נבחנים ומתעדכנים באופן שוטף, תוך התחשבות בשינויים החלים בסביבה העסקית ובדרישות בנק ישראל וגורמי רגולציה נוספים בארץ ובעולם.

מסגרת העבודה המשמשת לצורך אמידת הסיכונים וניהולם וכבסיס לקבלת החלטות כוללת:

- א. תיאבון הסיכון אשר מתווה את גבולות הגזרה לפעילות העסקית, הן בשגרה והן תחת תרחיש קיצון, ואשר מגדיר בין היתר את המדיניות ואת מגבלות הסיכון לכל סוג סיכון.
- ב. תהליכי העבודה מוגדרים לניתוח וניהול הסיכון ברמת העסקה הבודדת וברמת התיק הכולל.
- ג. דוחות תקופתיים להערכת הסיכון תוך התייחסות לשינויים בסביבה בה פועל הבנק. הערכת הפסדים פוטנציאליים וההשלכות על הבנק של תרחישים ברמות חומרה שונות.
- ד. הגדרת תכניות פעולה כלליות וספציפיות להתמודדות מול הסיכונים והפחתתם.

הערכת הסיכונים ברמה הכוללת של הקבוצה וברמת הפעילות והעסקה הבודדת מבוססת על מספר מתודולוגיות מובנות. חלקן מבוסס על הערכות מומחים בכל תחום פעילות וחלקן האחר על מודלים סטטיסטיים מסוגים שונים. השינויים בסביבת הסיכון בארץ ובעולם והשינויים בתפיסת הסיכון מחייבים את הבנק לעדכן את הערכותיו ואת המתודולוגיות שבהן הוא משתמש, תוך אתגור מתמיד שמבוצע על ידי גורמים פנימיים ולעתים חיצוניים.

ניהול הסיכונים בלאומי מבוסס על שלושה "קווי הגנה" כפי שנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 - "ניהול סיכונים".

תחומי האחריות המרכזיים של החטיבה לניהול סיכונים עומדים בהגדרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310, לרבות אחריות על ניהול הסיכונים ברמת הקבוצה והבנק, הובלה בכתיבת מדיניות הסיכונים של לאומי בכל הסיכונים המרכזיים, סיוע לדירקטוריון בגיבוש תיאבון הסיכון של הבנק והובלת תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP) על רכיביו השונים.

במהלך התקופה המדווחת הוחל בשינוי המבנה הארגוני של החטיבה לניהול סיכונים המהווה קו הגנה שני, במסגרתו מוזגו ואוחדו פעילויות ניהול סיכונים אשראי בחטיבה כך שאחריות מערך סיכונים אשראי הורחבה ותכלול גם טיפול בהיבטים רחביים של מדיניות וניהול סיכון האשראי. בנוסף, אוחד הניהול של אגף סיכונים שוק ואגף סיכון תשואה כולל.

לאחר התקופה המדווחת הוחלט על הכפפת מערך אשראים מיוחדים לחטיבה לניהול סיכונים.

פרט לשינויים הארגוניים שצוינו לעיל, לא חלו במהלך התקופה המדווחת שינויים מהותיים בסיכונים ואופן ניהולם בבנק.

למידע נוסף בדבר אופן ניהול הסיכונים, המבנה הארגוני ותרבות ניהול הסיכונים בקבוצה ראה דוח על הסיכונים לשנת 2017.

סיכוני אשראי

מתן וניהול אשראי מהווים פעילות ליבה מרכזית של הבנק והקבוצה.

סיכון האשראי הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שלווה/צד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי כפי שסוכמו.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות: אשראי לציבור, אשראי לבנקים, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים, השקעות באגרות חוב, החזקות הוניות, עסקאות במכשירים נגזרים, ערבויות, התחייבויות לא מנוצלות למתן אשראי ומסגרות לא מנוצלות.

הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 ובהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון. כמו כן, הבנק מקפיד על ניהול הסיכון בהתאם להנחיות ודרישות נוספות שנכללות בהוראות הפיקוח על הבנקים תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה".

מסמך מדיניות אשראי וסיכוני אשראי ברמה קבוצתית מהווה ביטוי מרכזי לאסטרטגית סיכון האשראי של הבנק ומתווה את המסגרת ואת עקרונות העל למסמכי המדיניות של הבנק ושל כל אחת מחברות הבנות בקבוצה, בארץ ובחו"ל. בנוסף, כולל מסמך זה את המגבלות בתחום האשראי שמוגדרות ומנוהלות ברמה הקבוצתית.

במהלך התקופה המדווחת הוחל בשינוי המבנה הארגוני של החטיבה לניהול סיכונים המהווה קו הגנה שני, במסגרתו מוזגו ואוחדו פעילויות ניהול סיכוני האשראי בחטיבה כך שאחריות מערך סיכוני אשראי הורחבה ותכלול גם טיפול בהיבטים רוחביים של מדיניות וניהול סיכון האשראי.

פרט לשינוי ארגוני זה, לא חלו במהלך התקופה המדווחת שינויים מהותיים במבנה הארגוני, בממשל התאגידי ובמדיניות הבנק בתחום ניהול סיכון האשראי.

למידע נוסף בדבר ניהול סיכון האשראי בבנק ראה דוח על הסיכונים לשנת 2017.

איכות תיק האשראי

כחלק מניהול סיכון האשראי מייחס הבנק חשיבות מרכזית למעקב אחר איכות האשראי, זיהוי וניטור חובות בעייתיים וחובות פגומים. לצד זאת מקיים הבנק תהליך הערכת נאותות כוללת של הפרשה להפסדי אשראי אשר מחושבת בהתאם להוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים והנחיותיו.

בהמשך להטמעת מערכת ייעודית לטיפול בחובות בעייתיים ובעקבות פיתוח מיכוני שהוטמע לאחרונה לזיהוי ממוכן טוב יותר של חובות שאורגנו מחדש (חלף חובות בעייתיים או תקינים), הבנק עדכן את סכום החובות שאורגנו מחדש במגזר האשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדירור). לפירוט, ראה ביאור 6 בדוח הכספי.

מעבר לאמור לעיל, לא חלו במהלך התקופה המדווחת שינויים מהותיים באופן הזיהוי של חובות בעייתיים ואשראי פגום.

למידע נוסף ראה פרק הלוואות בפיגור והלוואות פגומות בדוח על הסיכונים לשנת 2017.

שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס 2018					
הפרשה להפסדי אשראי					
אשראי לציבור					
מסחרי	דיוור	פרטי אחר	סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל
במיליוני ש"ח					
2,504	450	794	3,748	3	3,751
יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת תקופת הדוח					
22	-	-	22	-	22
שינויים שנזקפו להון					
2,526	450	794	3,770	3	3,773
יתרה ליום 1 בינואר 2018					
37	6	89	132	(2)	130
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי					
(161)	(1)	(115)	(277)	-	(277)
מחיקות חשבונאיות					
176	-	85	261	-	261
גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות					
15	(1)	(30)	(16)	-	(16)
מחיקות חשבונאיות נטו					
4	1	-	5	-	5
התאמות מתרגום דוחות כספיים					
(6)	-	(147)	(153)	-	(153)
בניכוי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(א)					
2,576	456	706	3,738	1	3,739
יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף תקופת הדוח					
436	-	21	457	-	457
מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים					

שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס 2017					
הפרשה להפסדי אשראי					
אשראי לציבור					
מסחרי	דיוור	פרטי אחר	סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל
במיליוני ש"ח					
2,685	473	823	3,981	1	3,982
יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת תקופת הדוח					
82	(2)	21	101	-	101
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי					
(182)	(2)	(172)	(356)	-	(356)
מחיקות חשבונאיות					
106	-	109	215	-	215
גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות					
(76)	(2)	(63)	(141)	-	(141)
מחיקות חשבונאיות נטו					
(10)	1	-	(9)	-	(9)
התאמות מתרגום דוחות כספיים					
2,681	470	781	3,932	1	3,933
יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף תקופת הדוח					
476	-	38	514	-	514
מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים					

(א) למידע נוסף ראה ביאור 16 בדוח הכספי.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017						
הפרשה להפסדי אשראי						
אשראי לציבור						
מסחרי	דיור	פרטי אחר	סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל	
במיליוני ש"ח						
2,685	473	823	3,981	1	3,982	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת השנה
(5)	(13)	188	170	2	172	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
(835)	(9)	(581)	(1,425)	-	(1,425)	מחיקות חשבונאיות
678	-	364	1,042	-	1,042	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(157)	(9)	(217)	(383)	-	(383)	מחיקות חשבונאיות נטו
(19)	(1)	-	(20)	-	(20)	התאמות מתרגום דוחות כספיים
2,504	450	794	3,748	3	3,751	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף שנה
448	-	36	484	-	484	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

ריכוזיות האשראי

סיכון הריכוזיות מוגדר כחשיפה בודדת או קבוצה של חשיפות בעלות מכנה משותף ופוטנציאל לגרימת הפסדים משמעותיים. ניהול סיכונים הריכוזיות מתבצע בעיקר על ידי קביעת מגבלות ומעקב ובקרה אחר עמידה בהן. היבט הריכוזיות בא לידי ביטוי גם בתמחור האשראי שמשקף את הסיכון.

למידע נוסף ראה פרק ריכוזיות האשראי בדוח על הסיכונים לשנת 2017.

עדכונים בהוראות הפיקוח על הבנקים בנושא חבות ענפית

ביום 10 ביולי 2017 פורסם חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בנושא "הפרשה נוספת לחובות מסופקים". ההוראה עודכנה במטרה לצמצם את ההשפעה השלילית של ריכוזיות ענפית על איכות תיק האשראי, וכחלק ממדיניות הקלות רגולטוריות ופישוט של תהליכים. עדכון ההוראה כלל, בין היתר, התייחסות לנושאים הבאים:

- נקבעה מגבלת חבות ענפית, לפיה החבות לענף מסוים לא תעלה על שיעור של 20% מסך כל חבויות הציבור לתאגיד הבנקאי, או 22% במקרים מסוימים. הסף שנקבע יהווה מגבלה על החבות הענפית שאין לחרוג ממנה. בנוסף, שם ההוראה שונה ל"מגבלת חבות ענפית".
- בוטל המנגנון של ההפרשה הנוספת וההפרשה הכללית.

לאור ביטול מנגנון ההפרשה הנוספת האמור לעיל, במקביל לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 עודכנה הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בנושא "הערכה נאותה של סיכונים אשראי ומדידה נאותה של חובות". במסגרת העדכון נקבע כי בעת קביעת ההפרשה להפסדי אשראי, על התאגיד הבנקאי לשקלל, בין היתר, אשראי שאין לגביו דוחות כספיים מעודכנים.

שינויים אלו נכנסו לתוקף החל מיום 1 בינואר 2018. הבנק עומד במגבלות בהתאם להוראה המעודכנת.

טבלה 14 - התפלגות החשיפה לפי ענפי משק עיקריים

31 במרס 2018									
סך הכל	סך הכל	סך הכל	חובות ^(ב)		חובות בעייתיים ^(ד)		הפסדי אשראי ^(א)		סיכון אשראי כולל ^(א)
			לא בעייתי	בעייתי, לא פגום	חובות בפגור	יתרת הפרשה להפסדי אשראי	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבור-מסחרי									
50,672	20,008	19,579	193	236	46	(352)	(11)	(15)	בינוי ונדל"ן - בינוי ^(ה)
28,132	24,786	24,313	158	315	43	(384)	(54)	(52)	בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן
24,911	11,007	10,995	8	4	21	(193)	4	(4)	שירותים פיננסיים
96,940	73,411	70,684	1,531	1,196	255	(1,244)	79	51	מסחרי-ציבורי אחר
200,655	129,212	125,571	1,890	1,751	365	(2,173)	18	(20)	סך הכל מסחרי^(ו)
79,188	77,664	76,906	758	-	1,307	(450)	6	1	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
65,598	36,720	35,835	441	444	122	(848)	89	30	אנשים פרטיים - אחר
(19,974)	(8,266)	(7,898)	(330)	(38)	(6)	153	-	-	בניכי נכסים שסווגו למחזקים למכירה
325,467	235,330	230,414	2,759	2,157	1,788	(3,318)	113	11	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
2,817	873	873	-	-	-	(1)	(2)	-	בנקים בישראל
44,398	76	76	-	-	-	-	-	-	ממשלת ישראל
(31)	(31)	(31)	-	-	-	-	-	-	בניכי נכסים שסווגו למחזקים למכירה
372,651	236,248	231,332	2,759	2,157	1,788	(3,319)	111	11	סך הכל פעילות בישראל
103,048	43,819	42,313	779	727	97	(420)	19	5	פעילות מחוץ לישראל
(1)	(1)	(1)	-	-	-	-	-	-	בניכי נכסים שסווגו למחזקים למכירה
103,047	43,818	42,312	779	727	97	(420)	19	5	סך הכל מחוץ לישראל
475,698	280,066	273,644	3,538	2,884	1,885	(3,739)	130	16	סך הכל

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 280,066, 76,804, 878, 11,812, 106,138 מיליון ש"ח בהתאמה.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(ד) סיכון אשראי מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(ה) כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישת מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.

(ו) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור בסך 1,109 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישת הנמצאות בהליכי בנייה.

למידע נוסף לגבי חשיפות לאשראי בעייתי ותנועה בהפרשה להפסדי אשראי, ראה דוח הדירקטוריון וההנהלה וביאורים 6 ו-13 לדוח הכספי. למידע נוסף על חשיפות אשראי לפי ענפי משק, ראה דוח הדירקטוריון וההנהלה.

31 במרס 2017

מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	יתרת הפרשה להפסדי אשראי	חובות בעייתיים ^(ד)			חובות ^(ב)	סיכון אשראי כולל ^(א)	סך הכל
			חובות בפיגור	פגום	בעייתי, לא פגום			
במיליוני ש"ח								
בגין פעילות לווים בישראל								
ציבור-מסחרי								
11	33	(351)	65	254	249	15,448	15,951	46,715
בינוי ונדל"ן - בינוי ^(ה)								
(4)	(5)	(435)	35	602	343	23,381	24,326	27,155
בינוי ונדל"ן - פעילות								
(15)	(15)	(216)	9	334	3	11,319	11,656	20,342
שירותים פיננסיים								
72	60	(1,259)	230	1,479	1,673	66,879	70,031	92,185
מסחרי-ציבורי אחר								
64	73	(2,261)	339	2,669	2,268	117,027	121,964	186,397
סך הכל מסחרי^(ו)								
2	(1)	(460)	1,178	-	698	77,270	77,968	79,748
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור								
63	21	(776)	132	441	354	38,002	38,797	68,753
אנשים פרטיים - אחר								
129	93	(3,497)	1,649	3,110	3,320	232,299	238,729	334,898
סך הכל ציבור - פעילות בישראל								
-	-	(1)	-	-	-	742	742	5,444
בנקים בישראל								
-	-	-	-	-	-	234	234	42,964
ממשלת ישראל								
129	93	(3,498)	1,649	3,110	3,320	233,275	239,705	383,306
סך הכל פעילות בישראל								
12	8	(435)	411	650	504	38,428	39,582	97,045
סך הכל מחוץ לישראל								
141	101	(3,933)	2,060	3,760	3,824	271,703	279,287	480,351
סך הכל								

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 279,287, 113,568, 11,038, 878, 75,580 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ד) סיכון אשראי מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ה) כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישת מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ו) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך 979 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישת הנמצאות בהליכי בנייה.

למידע נוסף לגבי חשיפות לאשראי בעייתי ותנועה בהפרשה להפסדי אשראי, ראה דוח ההנהלה והדירקטוריון וביאורים 6 ו-13 לדוח הכספי. למידע נוסף על חשיפות אשראי לפי ענפי משק, ראה דוח ההנהלה והדירקטוריון.

31 בדצמבר 2017								
הפסדי אשראי ^(א)			חובות בעייתיים ^(ד)			חובות ^(ב)		סיכון אשראי כולל ^(א)
מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	יתרת הפרשה להפסדי אשראי	חובות בפיגור	פגום	בעייתי, לא פגום	לא בעייתי	סך הכל	סך הכל
במיליוני ש"ח								
בגין פעילות לווים בישראל								
ציבור-מסחרי								
45	72	(350)	77	237	210	18,489	18,936	49,689
בינוי ונדל"ן - בינוי ^(ה)								
(255)	(302)	(394)	57	491	120	23,833	24,444	27,700
בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן								
(56)	(76)	(188)	9	3	5	11,181	11,189	21,721
שירותים פיננסיים								
310	236	(1,205)	244	1,349	1,477	67,754	70,580	93,340
מסחרי-ציבורי אחר								
44	(70)	(2,137)	387	2,080	1,812	121,257	125,149	192,450
סך הכל מסחרי^(ו)								
8	(10)	(443)	1,238	-	722	76,726	77,448	79,034
אנשים פרטיים - הלוואות לדויר								
217	189	(790)	157	440	434	37,521	38,395	68,649
אנשים פרטיים - אחר								
269	109	(3,370)	1,782	2,520	2,968	235,504	240,992	340,133
סך הכל ציבור - פעילות בישראל								
-	2	(3)	-	-	-	1,650	1,650	3,921
בנקים בישראל								
-	-	-	-	-	-	129	129	41,161
ממשלת ישראל								
269	111	(3,373)	1,782	2,520	2,968	237,283	242,771	385,215
סך הכל פעילות בישראל								
114	61	(378)	20	699	767	39,558	41,024	100,256
סך הכל מחוץ לישראל								
383	172	(3,751)	1,802	3,219	3,735	276,841	283,795	485,471
סך הכל								

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 283,795,117,870,95,580,1,161,73,065 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ד) סיכון אשראי מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדויר שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדויר שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ה) כולל הלוואות לדויר, שהועמדו לקבוצות רכישת מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ו) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדויר בסך 1,066 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

למידע נוסף לגבי חשיפות לאשראי בעייתי ותנועה בהפרשה להפסדי אשראי, ראה דוח הדירקטוריון וההנהלה וביאורים 6 ו-13 לדוח הכספי. למידע נוסף על חשיפות אשראי לפי ענפי משק, ראה דוח הדירקטוריון וההנהלה.

הפעילות ומגבלות הסיכון בענף הבינוי והנדל"ן

ענף הבינוי והנדל"ן הינו תחום הפעילות שבו לבנק חשיפת האשראי הגדולה ביותר מבין ענפי המשק העסקיים. בדומה ליתר ענפי המשק, מוגדרים במדיניות האשראי מתודולוגיות ופרמטרים למימון עסקאות בכל אחד מענפי המשנה של תחום הנדל"ן.

נכון ליום 31 במרס 2018 הבנק עומד במגבלה הרגולטורית ובמגבלות הפנימיות, שהינן בהלימה להערכת הבנק את הסיכון בענפי המשנה השונים.

למידע נוסף בדבר סגמנט זה ראה פרק סיכון אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה וכן דוח על הסיכונים לשנת 2017.

טבלה 15 - התפתחות החבויות לענף בינוי ונדל"ן

		31 בדצמבר		31 במרס	
		2017	2017	2018	
שינוי בהשוואה לסוף שנה קודמת					
באחוזים	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח			
4%	2,074	53,861	50,517	55,935	
0%	25	8,082	8,597	8,107 ^(א)	
(1)%	(164)	29,669	29,005	29,505 ^(א)	
2%	1,935	91,612	88,119	93,547	

(א) במונחי סיכון אשראי.

סיכונים בתיק הלוואות לדיור

ההתפתחויות שחלו במשק בשנים האחרונות (בעיקר סביבת ריבית נמוכה ועלייה חדה במחירי הדירות) הביאו לגידול משמעותי בתיק האשראי לדיור בישראל.

תיק הלוואות לדיור מנוטר באופן שוטף תוך ניתוח המגמות במאפייני ובמוקדי הסיכון. בכלל זה מבוצע מעקב אחר התפלגות האשראי לפי בסיסי הצמדה, ריבית ושיעור המימון.

טבלה 16 - התפתחות יתרת האשראי לדיור נטו בישראל

שינוי בהשוואה לסוף שנה קודמת		יתרת תיק האשראי	
ב-%	במיליוני ש"ח		
(2.4)	78,184	31 בדצמבר 2016	
(1.5)	77,005	31 בדצמבר 2017	
0.3	77,216	31 במרס 2018	

במסגרת הניטור אחר מוקדי הסיכון בתיק הלוואות לדיור נערך מעקב גם על מאפייני האשראי החדש, ובכלל זה התפלגות האשראי החדש לפי שיעורי מימון (שיעור מימון הינו היחס בין סך האשראי שאושר ללווה, אף אם טרם הועמד כולו או חלקו בפועל, לבין שווי הנכס המשועבד בעת העמדת מסגרת האשראי).

טבלה 17 - התפתחות ביתרות אשראי חדש שניתן בישראל בשיעור מימון מעל 60%

2016		2017			2018	
ממוצע שנתי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	
באחוזים ^(א)						שיעור מימון
16.1	15.7	16.9	19.8	19.8	18.0	מעל 60 ועד 70 כולל
14.7	14.3	17.8	15.9	16.8	13.0	מעל 70 ועד 80 כולל
0.12	0.10	0.04	0.08	0.17	0.20	מעל 80

(א) מסך האשראי החדש שהעמיד הבנק.

למידע נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכון אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדיור)

האשראי הפרטי, אשר יכולת החזר שלו מבוססת בעיקרה על כושר ההשתכרות של משק הבית, מאופיין בפיזור נרחב מאוד של לוויים, במגוון של מוצרי אשראי (הלוואות לסוגיהן, עו"ש, כרטיסי אשראי) ובהיקף נמוך (בממוצע) של אשראי ללקוח בודד. פעילות הלקוחות הפרטיים מרוכזת, רובה ככולה, בחטיבה הבנקאית.

על מנת לוודא ניהול סיכונים אפקטיבי, הבנק פועל תחת מגבלות ניהוליות פנימיות הדוקות בעיקר במאפיינים הבאים: שיעורי המימון, יכולת החזר חודשי, דירוגי אשראי בהתאם למודל הסטטיסטי הפנימי של הבנק.

למידע נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכון אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה וכן פרק סיכון אשראי לאנשים פרטיים בדוח על הסיכונים לשנת 2017.

פיזור גיאוגרפי

הפיזור הגיאוגרפי בתיק האשראי נועד לצמצם סיכון להידרדרות כלכלית/פוליטית/ביטחונית במדינות שהלווה חשוף אליהן, העלולה להביא לפגיעה במצבו הפיננסי וביכולתו לעמוד בהתחייבויותיו.

במסגרת המידע המשמש לקביעת דירוג הסיכון הפנימי של לוויים עסקיים, נלקחים בחשבון היבטים המתייחסים לחשיפה הגיאוגרפית, ובפרט מיקומם של מקורות התזרים ו/או הנכסים הפיזיים המשמשים את הלווה בפעילותו השוטפת. מידע זה מאפשר לבנק לערוך מעקב בראייה כוללת של חשיפות כלל הלוויים למדינות השונות.

נכון להיום, אין בתיק האשראי של הבנק ריכוזיות מהותית בחשיפה של הלוויים העסקיים למדינה זרה כלשהי.

למידע נוסף בדבר חשיפות אשראי למדינות זרות ראה פרק סיכון אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

טבלה 18 - התפלגות סיכון אשראי כולל לפי אזור גיאוגרפי

31 במרס 2018				
מדינות זרות				
אחרות	בריטניה	ארה"ב	ישראל	
במיליוני ש"ח				
735	5,945	17,544	247,234	אשראי לציבור ^(א)
103	130	4,676	75,152	ניירות ערך ^(ב)
-	15	54	11,734	נגזרים ^(ג)
306	1,132	2,209	83,598	חשיפה מאזנית אחרת ^(ד)
160	1,931	6,112	91,718	חוץ מאזני למעט נגזרים ^(ה)
-	23	94	20,408	סך החשיפה בגין נגזרים (מאזני וחוץ מאזני) ^(ו)
31 במרס 2017				
מדינות זרות				
אחרות	בריטניה	ארה"ב	ישראל	
במיליוני ש"ח				
632	5,178	17,167	241,777	אשראי לציבור ^(א)
465	114	5,144	72,236	ניירות ערך ^(ב)
-	13	43	10,977	נגזרים ^(ג)
337	1,808	4,247	75,162	חשיפה מאזנית אחרת ^(ד)
193	1,581	7,423	92,051	חוץ מאזני למעט נגזרים ^(ה)
-	21	68	16,509	סך החשיפה בגין נגזרים (מאזני וחוץ מאזני) ^(ו)
31 בדצמבר 2017				
מדינות זרות				
אחרות	בריטניה	ארה"ב	ישראל	
במיליוני ש"ח				
720	5,216	17,267	244,749	אשראי לציבור ^(א)
408	113	5,121	71,657	ניירות ערך ^(ב)
-	14	34	9,525	נגזרים ^(ג)
296	1,949	1,956	91,813	חשיפה מאזנית אחרת ^(ד)
174	2,003	6,201	92,156	חוץ מאזני למעט נגזרים ^(ה)
-	21	57	17,741	סך החשיפה בגין נגזרים (מאזני וחוץ מאזני) ^(ו)

(א) סיכון אשראי מאזני הכולל אשראי לציבור בניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

ב-31 במרס 2018 כולל יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה בסך 8,128 מיליון ש"ח.

(ב) יתרות מאזניות של ניירות ערך זמינים למכירה, למסחר ומוחזקים לפדיון כולל מניות וקרנות, ללא ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) יתרה מאזנית של נכסים בגין מכשירים נגזרים.

(ד) כולל מזומנים ופיקדונות בבנקים, אשראי לממשלות, השקעה בחברות כלולות, בניינים וציוד ונכסים אחרים.

ב-31 במרס 2018 כולל יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה בסך 385 מיליון ש"ח.

(ה) סיכון אשראי במכשירי אשראי חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(ו) סך סיכון האשראי, מאזני וחוץ מאזני, בגין מכשירים נגזרים.

פיצול התיק לפי סוגי חשיפות אשראי

טבלה 19 - חשיפות סיכון אשראי לפי סוגים עיקריים של חשיפות אשראי (נדבך 3)^(א)

31 בדצמבר		31 במרס			
2017		2017		2018	
חשיפות סיכון	חשיפות סיכון	חשיפות סיכון	חשיפות סיכון	חשיפות סיכון	חשיפות סיכון
אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי
ברוטו	ברוטו	ברוטו	ברוטו	ברוטו	ברוטו
ממוצעות	ממוצעות	ממוצעות	ממוצעות	ממוצעות	ממוצעות
(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)
במיליוני ש"ח					
סוג חשיפת אשראי:					
337,647	348,371	334,483	332,312	341,115	342,715
אשראי ^(א)					
70,424	69,785	67,731	67,850	71,713	71,722
אג"ח ^(ד)					
17,560	18,046	16,693	16,734	18,144	18,486
אחרים ^(ה)					
126,129	126,119	125,540	126,538	125,872	125,767
ערביות והתחייבויות על חשבון לקוחות					
13,569	13,892	10,750	13,035	14,835	16,833
עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים ^(ו)					
565,329	576,213	555,197	556,469	571,679	575,523
סך הכל					

- (א) לאחר ניכוי מחיקות חשבונאיות ולפני ניכוי ההפרשות להפסדי אשראי על בסיס פרטני וקבוצתי.
- (ב) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ-מאזניים (לדוגמה, שקלול מסגרות לא מנוצלות כאשראי), לפני הפחתת סיכון אשראי כתוצאה מביצוע פעולות מסוימות (לדוגמה, על ידי שימוש בערביות) ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).
- (ג) כולל אשראי לציבור, אשראי לממשלה ופיקדונות בבנקים מרכזיים, ולאחר ניכוי התחייבויות בגין עסקות במכשירים נגזרים הכפופים להסכמי CSA.
- (ד) לא כולל את אגרות החוב הנכללות בתיק הסחיר ולא כולל השקעות בהון של תאגידים פיננסיים.
- (ה) כולל מזומנים, השקעות בתאגידים פיננסיים שלא הופחתו מההון, מקדמות לרשויות המס, מניות ונכסים אחרים ללא צד נגדי, כגון: בניינים וציוד.
- (ו) שווי הוגן חיובי של נגזרים, לרבות תוספת (Add-On) המשקפת את סכום החשיפה הפוטנציאלית העתידית לאשראי בגין יתרת הערך הנקוב של מכשירים נגזרים ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).

טבלה 20 - חשיפות סיכון אשראי לפי צד נגדי ולפי סוגי חשיפות אשראיים עיקריים (נדבך 3)^(א)

31 במרס 2018					
סך הכל ^(ב)	עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים ^(ו)	ערביות והתחייבויות אחרות	אחרים ^(ה)	אג"ח ^(ד)	אשראי ^(א)
במיליוני ש"ח					
111,642	100	808	-	50,593	60,141
15,778	75	1,412	-	9,323	4,968
24,732	5,382	4,065	-	5,977	9,308
1,440	662	-	-	727	51
144,559	10,564	40,102	-	2,727	91,166
76,186	-	38,745	-	-	37,441
74,228	40	30,381	-	-	43,807
23,431	10	5,164	-	-	18,257
82,666	-	5,090	-	-	77,576
2,375	-	-	-	2,375	-
18,486	-	-	18,486	-	-
575,523	16,833	125,767	18,486	71,722	342,715

31 במרס 2017					
סך הכל ^(ב)	עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים ^(ו)	ערביות והתחייבויות אחרות	אחרים ^(ה)	אג"ח ^(ד)	אשראי ^(א)
במיליוני ש"ח					
109,097	158	555	-	47,893	60,491
14,515	260	674	-	8,919	4,662
23,305	6,505	4,963	-	4,993	6,844
1,509	696	-	-	809	4
138,046	5,376	43,499	-	2,412	86,759
69,744	-	36,097	-	-	33,647
75,606	33	30,523	-	-	45,050
21,942	7	4,832	-	-	17,103
83,147	-	5,395	-	-	77,752
2,824	-	-	-	2,824	-
16,734	-	-	16,734	-	-
556,469	13,035	126,538	16,734	67,850	332,312

- (א) לאחר ניכוי מחיקות חשבונאיות ולפני ניכוי ההפרשות להפסדי אשראי על בסיס פרטני וקבוצתי.
 (ב) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ-מאזניים (לדוגמה, שקלול מסגרות לא מנוצלות כאשראי), לפני הפחתת סיכון אשראי כתוצאה מביצוע פעולות מסוימות (לדוגמה, על ידי שימוש בערביות) ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).
 (ג) כולל אשראי לציבור, אשראי לממשלה ופיקדונות בבנקים מרכזיים, ולאחר ניכוי התחייבויות בנין עסקות במכשירים נגזרים הכפופים להסכמי CSA.
 (ד) לא כולל את אגרות החוב הנכללות בתיק הסחיר ולא כולל השקעות בהון של תאגידים פיננסיים.
 (ה) כולל מזומנים, השקעות בתאגידים פיננסיים שלא הופחתו מההון, מקדמות לרשויות המס, מניות ונכסים אחרים ללא צד נגדי, כגון: בניינים וציוד.
 (ו) שווי הוגן חיובי של נגזרים, לרבות תוספת (Add-On) המשקפת את סכום החשיפה הפוטנציאלית העתידית לאשראי בנין יתרת הערך הנקוב של מכשירים נגזרים ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).

31 בדצמבר 2017

סך הכל ^(ב)	עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים ^(א)	ערבויות והתחייבויות אחרות	אחרים ^(ה)	אג"ח ^(ד)	אשראי ^(ג)	
במיליוני ש"ח						
119,632	91	619	-	48,582	70,340	חובות של ריבוניות
15,777	115	1,148	-	9,553	4,961	חובות של ישויות סקטור ציבורי
26,772	7,052	4,321	-	5,958	9,441	חובות של תאגידים בנקאיים
1,869	1,130	-	-	721	18	חובות של חברות ניירות ערך
136,925	5,455	41,676	-	2,279	87,515	חובות של תאגידים
74,137	-	37,824	-	-	36,313	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
75,131	41	30,974	-	-	44,116	חשיפות קמעונאיות ליחידים
23,484	8	5,104	-	-	18,372	הלוואות לעסקים קטנים
81,748	-	4,453	-	-	77,295	משכנתאות לדיור
2,692	-	-	-	2,692	-	איגוח
18,046	-	-	18,046	-	-	נכסים אחרים
576,213	13,892	126,119	18,046	69,785	348,371	סך הכל בגין סיכון אשראי

- (א) לאחר ניכוי מחיקות חשבונאיות ולפני ניכוי ההפרשות להפסדי אשראי על בסיס פרטני וקבוצתי.
- (ב) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ-מאזניים (לדוגמה, שקלול מסגרות לא מנוצלות כאשראי), לפני הפחתת סיכון אשראי כתוצאה מביצוע פעולות מסוימות (לדוגמה, על ידי שימוש בערבויות) ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).
- (ג) כולל אשראי לציבור, אשראי לממשלה ופיקדונות בבנקים מרכזיים, ולאחר ניכוי התחייבויות בגין עסקות במכשירים נגזרים הכפופים להסכמי CSA.
- (ד) לא כולל את אגרות החוב הנכללות בתיק הסחיר ולא כולל השקעות בהון של תאגידים פיננסיים.
- (ה) כולל מזומנים, השקעות בתאגידים פיננסיים שלא הופחתו מההון, מקדמות לרשויות המס, מניות ונכסים אחרים ללא צד נגדי, כגון: בניינים וציוד.
- (ו) שווי הוגן חיובי של נגזרים, לרבות תוספת (Add-On) המשקפת את סכום החשיפה הפוטנציאלית העתידית לאשראי בגין יתרת הערך הנקוב של מכשירים נגזרים ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).

טבלה 21 - פיצול התיק לפי תקופה לפירעון ולפי סוגי חשיפות אשראי עיקריים (נדבך 3)^(א)

31 במרס 2018					
סך הכל ^(ב)	עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים ^(ו)	ערביות והתחייבויות אחרות	אחרים ^(ה)	אג"ח ^(ד)	אשראי ^(ג)
במיליוני ש"ח					
284,923	5,880	73,036	4,684	41,265	160,058
עד שנה					
136,309	4,907	32,039	1,642	13,870	83,851
מעל שנה ועד חמש שנים					
143,005	3,563	20,692	3,727	16,587	98,436
מעל חמש שנים					
23,007	14,204	-	8,433	-	370
פריטים לא כספיים					
(11,721)	(11,721)	-	-	-	-
הטבות לקיזוז					
575,523	16,833	125,767	18,486	71,722	342,715
סך הכל					
31 במרס 2017					
סך הכל ^(ב)	עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים ^(ו)	ערביות והתחייבויות אחרות	אחרים ^(ה)	אג"ח ^(ד)	אשראי ^(ג)
במיליוני ש"ח					
271,095	6,466	72,350	4,181	36,224	151,874
עד שנה					
139,525	5,812	33,673	1,366	17,162	81,512
מעל שנה ועד חמש שנים					
141,684	4,188	20,515	4,006	14,464	98,511
מעל חמש שנים					
14,846	7,250	-	7,181	-	415
פריטים לא כספיים					
(10,681)	(10,681)	-	-	-	-
הטבות לקיזוז					
556,469	13,035	126,538	16,734	67,850	332,312
סך הכל					
31 בדצמבר 2017					
סך הכל ^(ב)	עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים ^(ו)	ערביות והתחייבויות אחרות	אחרים ^(ה)	אג"ח ^(ד)	אשראי ^(ג)
במיליוני ש"ח					
288,622	5,010	72,357	4,757	39,389	167,109
עד שנה					
136,327	5,254	32,421	1,531	13,794	83,327
מעל שנה ועד חמש שנים					
142,699	3,392	21,341	3,825	16,602	97,539
מעל חמש שנים					
20,114	11,785	-	7,933	-	396
פריטים לא כספיים					
(11,549)	(11,549)	-	-	-	-
הטבות לקיזוז					
576,213	13,892	126,119	18,046	69,785	348,371
סך הכל					

- (א) לאחר ניכוי מחיקות חשבונאיות ולפני ניכוי ההפרשות להפסדי אשראי על בסיס פרטני וקבוצתי.
- (ב) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ-מאזניים (לדוגמה, שקלול מסגרות לא מנוצלות כאשראי), לפני הפחתת סיכון אשראי כתוצאה מביצוע פעולות מסוימות (לדוגמה, על ידי שימוש בערביות) ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).
- (ג) כולל אשראי לציבור, אשראי לממשלה ופיקדונות בבנקים מרכזיים, ולאחר ניכוי התחייבויות בנין עסקות במכשירים נגזרים הכפופים להסכמי CSA.
- (ד) לא כולל את אגרות החוב הנכללות בתיק הסחיר ולא כולל השקעות בהון של תאגידים פיננסיים.
- (ה) כולל מזומנים, השקעות בתאגידים פיננסיים שלא הופחתו מההון, מקדמות לרשויות המס, מניות ונכסים אחרים ללא צד נגדי, כגון: בניינים וציוד.
- (ו) שווי הוגן חיובי של נגזרים, לרבות תוספת (Add-On) המשקפת את סכום החשיפה הפוטנציאלית העתידית לאשראי בגין יתרת הערך הנקוב של מכשירים נגזרים ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).

הפחתת סיכון האשראי

כחלק ממדיניות ניהול סיכון האשראי, השיקול העיקרי במתן אשראי הינו יכולת ההחזר של הלווה. לכן, במקרים רבים, שואף הבנק לקבל ביטחונות וזאת כגיבוי נוסף שמטרתו להקטין את ההפסד לבנק במקרה של כשל עסקי/פיננסי של הלווה. היקף הביטחונות הנדרשים מלווה הינו, בין השאר, פועל יוצא מרמת הסיכון שבאשראי.

למידע נוסף לגבי הביטחונות ראה פרק הפחתת סיכון אשראי בדוח על הסיכונים לשנת 2017.

תיקים המטופלים בהתאם לגישה הסטנדרטית

שקלול הסיכון בגין חשיפות אשראי מתבצע על בסיס הגישה הסטנדרטית. בהתאם לגישה זו, משקלי הסיכון תלויים בסוג החשיפות ובחלק מהמקרים, בדירוגי האשראי המתייחסים אליהם (ככל שקיים דירוג כשיר). במידה וקיימים דירוגים לחשיפות כאמור, עושה הבנק שימוש בדירוגי האשראי של שלוש חברות דירוג אשראי חיצוניות:

- Standard & Poor's Ratings Services
- Moody's Investors Service
- Fitch Ratings

למידע נוסף ראה פרק תיקים המטופלים בהתאם לגישה הסטנדרטית בדוח על הסיכונים לשנת 2017.

לצורך קביעת משקלות הסיכון בהתאם לדירוגי האשראי כאמור לעיל, עושה הבנק שימוש בטבלאות המיפוי הסטנדרטיות שקבע הפיקוח על הבנקים במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203. הטבלאות שלהלן מציגות את פירוט חשיפת האשראי על פי משקל הסיכון, תוך פילוח החשיפה בהתאם לצד הנגדי, לאחר הפרשות להפסדי אשראי ולפני ולאחר הפחתת סיכון אשראי בגין ביטחונות מוכרים.

טבלה 22 - סכום החשיפה לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי ולפני הפחתת סיכון אשראי (נדבך 3)

31 במרס 2018						
75%	50%	40%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח						
-	423	-	-	6,150	104,121	חובות של ריבוניות
-	6,506	-	-	9,263	-	חובות של ישויות סקטור ציבורי
-	3,181	-	-	18,128	2,737	חובות של תאגידים בנקאיים
-	-	-	-	1,440	-	חובות של חברות ניירות ערך
-	919	-	-	2,833	-	חובות של תאגידים
-	-	-	-	-	-	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
74,008	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
23,182	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
32,432	17,505	-	29,691	-	-	משכנתאות לדיור
-	161	3	-	2,211	-	איגוח
-	-	-	-	1	3,539	נכסים אחרים
129,622	28,695	3	29,691	40,026	110,397	סך הכל

31 במרס 2017						
75%	50%	40%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח						
-	787	-	-	3,746	103,988	חובות של ריבוניות
-	5,778	-	-	8,725	-	חובות של ישויות סקטור ציבורי
-	2,055	-	-	17,690	3,079	חובות של תאגידים בנקאיים
-	-	-	-	1,509	-	חובות של חברות ניירות ערך
-	884	-	-	3,297	-	חובות של תאגידים
-	-	-	-	-	-	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
75,281	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
21,678	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
32,165	16,476	-	31,186	-	-	משכנתאות לדיור
-	25	41	-	2,758	-	איגוח
-	-	-	-	-	2,757	נכסים אחרים
129,124	26,005	41	31,186	37,725	109,824	סך הכל

(א) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ מאזניים (לדוגמה, שקלול מסגרות לא מנוצלות), לפני הפחתת סיכון אשראי כתוצאה מביצוע פעולות מסוימות (לדוגמה, על ידי שימוש בערביות) ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).

למידע נוסף ראה בראש הלימות ההון בדוח הכספי.

חשיפת אשראי ברוטו ^(N)	1250%	650%	350%	250%	225%	150%	100%
111,642	-	-	-	-	-	-	948
15,778	-	-	-	-	-	-	9
24,732	-	-	-	-	-	-	686
1,440	-	-	-	-	-	-	-
144,187	-	-	-	-	-	1,284	139,151
76,181	-	-	-	-	-	217	75,964
74,210	-	-	-	-	-	123	79
23,368	-	-	-	-	-	130	56
82,486	-	-	-	-	-	230	2,628
2,375	-	-	-	-	-	-	-
18,486	-	-	-	5,016	-	583	9,347
574,885	-	-	-	5,016	-	2,567	228,868

חשיפת אשראי ברוטו ^(N)	1250%	650%	350%	250%	225%	150%	100%
109,097	-	-	-	-	-	-	576
14,515	-	-	-	-	-	-	12
23,305	-	-	-	-	-	17	464
1,509	-	-	-	-	-	-	-
137,497	-	-	-	-	-	2,386	130,930
69,735	-	-	-	-	-	544	69,191
75,572	-	-	-	-	-	217	74
21,883	-	-	-	-	-	162	43
82,960	-	-	-	-	-	202	2,931
2,824	-	-	-	-	-	-	-
16,734	-	-	-	4,578	-	516	8,883
555,631	-	-	-	4,578	-	4,044	213,104

31 בדצמבר 2017

75%	50%	40%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח						
-	731	-	-	4,558	113,353	חובות של ריבוניות
-	6,313	-	-	9,454	-	חובות של ישויות סקטור ציבורי
-	3,189	-	-	19,274	3,622	חובות של תאגידים בנקאיים
-	-	-	-	1,869	-	חובות של חברות ניירות ערך
-	842	-	-	2,945	-	חובות של תאגידים
-	-	-	-	-	-	חובות בכיטחון נדל"ן מסחרי
74,787	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
23,187	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
32,027	16,837	-	29,876	-	-	משכנתאות לדיור
-	159	19	-	2,514	-	איגוח
-	-	-	-	-	3,539	נכסים אחרים
130,001	28,071	19	29,876	40,614	120,514	סך הכל

(א) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ מאזניים (לדוגמה, שקלול מסגרות לא מנוצלות), לפני הפחתת סיכון אשראי כתוצאה מביצוע פעולות מסוימות (לדוגמה, על ידי שימוש בערבויות) ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).

חשיפת אשראי ברוטו ^(N)	1250%	650%	350%	250%	225%	150%	100%
119,632	-	-	-	-	-	-	990
15,777	-	-	-	-	-	-	10
26,772	-	-	-	-	-	31	656
1,869	-	-	-	-	-	-	-
136,543	-	-	-	-	-	1,611	131,145
74,131	-	-	-	-	-	291	73,840
75,113	-	-	-	-	-	245	81
23,428	-	-	-	-	-	205	36
81,573	-	-	-	-	-	214	2,619
2,692	-	-	-	-	-	-	-
18,046	-	-	-	4,822	-	583	9,102
575,576	-	-	-	4,822	-	3,180	218,479

טבלה 23 - סכום החשיפה לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי ולאחר הפחתת סיכון אשראי (נדבך 3)^(ב)

31 במרס 2018						
75%	50%	40%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח						
-	423	-	-	6,175	112,298	חובות של ריבוניות
-	6,506	-	-	3,757	1,607	חובות של ישויות סקטור ציבורי
-	1,701	-	-	16,807	2,737	חובות של תאגידים בנקאיים
-	-	-	-	1,426	-	חובות של חברות ניירות ערך
-	4,479	-	-	21,468	-	חובות של תאגידים
-	-	-	-	-	-	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
73,071	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
21,255	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
32,395	17,505	-	29,695	-	-	משכנתאות לדיור
-	161	3	-	1,492	-	איגוח
-	-	-	-	1	3,539	נכסים אחרים
126,721	30,775	3	29,695	51,126	120,181	סך הכל

31 במרס 2017						
75%	50%	40%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח						
-	607	-	-	3,752	111,805	חובות של ריבוניות
-	5,724	-	-	3,183	1,468	חובות של ישויות סקטור ציבורי
-	1,936	-	-	14,136	3,079	חובות של תאגידים בנקאיים
-	-	-	-	1,365	-	חובות של חברות ניירות ערך
-	4,672	-	-	20,901	-	חובות של תאגידים
-	-	-	-	-	-	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
74,071	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
19,841	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
32,123	16,476	-	31,185	-	-	משכנתאות לדיור
-	25	41	-	2,049	-	איגוח
-	-	-	-	-	2,757	נכסים אחרים
126,035	29,440	41	31,185	45,386	119,109	סך הכל

(א) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ מאזניים (לדוגמה שקלול מסגרות לא מנוצלות), לאחר הפחתת סיכון אשראי כתוצאה מביצוע פעולות מסוימות (לדוגמה, על ידי שימוש בערביות) ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).
 (ב) הפחתה בסיכון האשראי מבטאת סיווג של משקל הסיכון הסופי בין השעורים השונים.

למידע נוסף ראה ביאור הלימות ההון בדוח הכספי.

חשיפת אשראי ברוטו ^(N)	1250%	650%	350%	250%	225%	150%	100%
119,623	-	-	-	-	-	-	727
11,879	-	-	-	-	-	-	9
21,902	-	-	-	-	-	-	657
1,426	-	-	-	-	-	-	-
129,482	-	-	-	-	-	1,282	102,253
75,663	-	-	-	-	-	217	75,446
73,257	-	-	-	-	-	123	63
21,438	-	-	-	-	-	130	53
82,445	-	-	-	-	-	230	2,620
1,656	-	-	-	-	-	-	-
18,486	-	-	-	5,016	-	583	9,347
557,257	-	-	-	5,016	-	2,565	191,175

חשיפת אשראי ברוטו ^(N)	1250%	650%	350%	250%	225%	150%	100%
116,540	-	-	-	-	-	-	376
10,387	-	-	-	-	-	-	12
19,616	-	-	-	-	-	3	462
1,365	-	-	-	-	-	-	-
127,643	-	-	-	-	-	2,380	99,690
69,208	-	-	-	-	-	544	68,664
74,351	-	-	-	-	-	217	63
20,038	-	-	-	-	-	160	37
82,916	-	-	-	-	-	202	2,930
2,115	-	-	-	-	-	-	-
16,734	-	-	-	4,578	-	516	8,883
540,913	-	-	-	4,578	-	4,022	181,117

31 בדצמבר 2017

75%	50%	40%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח						
-	731	-	-	4,581	121,510	חובות של ריבוניות
-	6,310	-	-	3,537	1,527	חובות של ישויות סקטור ציבורי
-	1,719	-	-	17,792	3,622	חובות של תאגידים בנקאיים
-	-	-	-	1,462	-	חובות של חברות ניירות ערך
-	4,508	-	-	21,402	-	חובות של תאגידים
-	-	-	-	-	-	חובות בכיטחון נדל"ן מסחרי
73,823	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
21,291	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
31,987	16,837	-	29,877	-	-	משכנתאות לדיור
-	159	19	-	1,772	-	איגוח
-	-	-	-	-	3,539	נכסים אחרים
127,101	30,264	19	29,877	50,546	130,198	סך הכל

- (א) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ מאזניים (לדוגמה שקלול מסגרות לא מנוצלות), לאחר הפחתת סיכון אשראי כתוצאה מביצוע פעולות מסוימות (לדוגמה, על ידי שימוש בערביות) ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).
- (ב) הפחתה בסיכון האשראי מבטאת סיווג של משקל הסיכון הסופי בין השעורים השונים.

חשיפת אשראי ברוטו ^(N)	1250%	650%	350%	250%	225%	150%	100%
127,593	-	-	-	-	-	-	771
11,384	-	-	-	-	-	-	10
23,772	-	-	-	-	-	3	636
1,462	-	-	-	-	-	-	-
126,857	-	-	-	-	-	1,603	99,344
73,555	-	-	-	-	-	291	73,264
74,138	-	-	-	-	-	245	70
21,530	-	-	-	-	-	205	34
81,533	-	-	-	-	-	214	2,618
1,950	-	-	-	-	-	-	-
18,046	-	-	-	4,822	-	583	9,102
561,820	-	-	-	4,822	-	3,144	185,849

הפחתת סיכון אשראי - גילויים בגישה הסטנדרטית

לצורך הפחתת סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית, הבנק משתמש בגישה המקיפה לטיפול בביטחונות.

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים בשיטות הפחתת סיכון האשראי המיושמות בבנק.

למידע נוסף לגבי מכשירי הביטחון העיקריים, כמו גם שימוש בהסדר הקיזוז ותנאי כשירותם, ראה דוח על הסיכונים לשנת 2017.

טבלה 24 - הפחתת סיכון אשראי (נדבך 3)

31 במרס 2018					
	סך החשיפה שמכוסה	סך הכל סכומים שנוספו	סך החשיפה שמכוסה על ידי ערבויות שנגרעו	חשיפת אשראי ברוטו לאחר הפרשה להפסדי אשראי ^(א)	חשיפת אשראי ברוטו לאחר הפרשה להפסדי אשראי ^(א)
	בביטחון פיננסי כשיר ^(ב)				
	אשראי נטו ^(ג)				
					במיליוני ש"ח
חובות של ריבוניות	-	8,443	(462)	111,642	111,642
חובות של ישויות סקטור ציבורי	(1)	1,607	(5,505)	15,778	15,778
חובות של תאגידים בנקאיים	(754)	407	(2,483)	24,732	24,732
חובות של חברות ניירות ערך	(14)	-	-	1,440	1,440
חובות של תאגידים	(13,510)	22,529	(23,724)	144,187	144,559
חובות בביטחון נדל"ן מסחרי	(451)	-	(67)	76,181	76,186
חשיפות קמעונאיות ליחידים	(952)	-	(1)	74,210	74,228
הלוואות לעסקים קטנים	(1,906)	-	(24)	23,368	23,431
משכנתאות לדיור	(40)	-	(1)	82,486	82,666
איגוח	-	-	(719)	2,375	2,375
נכסים אחרים	-	-	-	18,486	18,486
סך הכל בגין סיכון אשראי	(17,628)	32,986	(32,986)	574,885	575,523

(א) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ מאזניים (לדוגמה, שקלול מסגרות לא מנוצלות), לפני הפחתת סיכון אשראי כתוצאה מביצוע פעולות מסוימות (לדוגמה, על ידי שימוש בערבויות) ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).

(ב) לאחר התחשבות במקדמי ביטחון.

(ג) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ מאזניים (לדוגמה, שקלול מסגרות לא מנוצלות), לאחר הפחתת סיכון אשראי ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).

31 במרס 2017						
חשיפת אשראי	חשיפת אשראי ברוטו	חשיפת אשראי ברוטו לאחר הפרשה	סך החשיפה שמכוסה על ידי ערבויות שנגרעו	סך הכל סכומים שנוספו	סך החשיפה שמכוסה בביטחון פיננסי כשיר ^(ב)	חשיפת אשראי נטו ^(א)
במיליוני ש"ח						
116,540	-	7,844	(401)	109,097	109,097	חובות של ריבונויות
10,387	(5)	1,470	(5,593)	14,515	14,515	חובות של ישויות סקטור ציבורי
19,616	(1,998)	335	(2,026)	23,305	23,305	חובות של תאגידים בנקאיים
1,365	(144)	-	-	1,509	1,509	חובות של חברות ניירות ערך
127,643	(9,018)	21,729	(22,565)	137,497	138,046	חובות של תאגידים
69,208	(488)	-	(39)	69,735	69,744	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
74,351	(1,219)	-	(2)	75,572	75,606	חשיפות קמעונאיות ליחידים
20,038	(1,819)	-	(26)	21,883	21,942	הלוואות לעסקים קטנים
82,916	(27)	-	(17)	82,960	83,147	משכנתאות לדיור
2,115	-	-	(709)	2,824	2,824	איגוח
16,734	-	-	-	16,734	16,734	נכסים אחרים
540,913	(14,718)	31,378	(31,378)	555,631	556,469	סך הכל בנין סיכון אשראי

31 בדצמבר 2017						
חשיפת אשראי	חשיפת אשראי ברוטו	חשיפת אשראי ברוטו לאחר הפרשה	סך החשיפה שמכוסה על ידי ערבויות שנגרעו	סך הכל סכומים שנוספו	סך החשיפה שמכוסה בביטחון פיננסי כשיר ^(ב)	חשיפת אשראי נטו ^(א)
במיליוני ש"ח						
127,593	-	8,393	(432)	119,632	119,632	חובות של ריבונויות
11,384	(3)	1,527	(5,917)	15,777	15,777	חובות של ישויות סקטור ציבורי
23,772	(1,538)	445	(1,907)	26,772	26,772	חובות של תאגידים בנקאיים
1,462	(407)	-	-	1,869	1,869	חובות של חברות ניירות ערך
126,857	(8,460)	22,475	(23,701)	136,543	136,925	חובות של תאגידים
73,555	(467)	-	(109)	74,131	74,137	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
74,138	(974)	-	(1)	75,113	75,131	חשיפות קמעונאיות ליחידים
21,530	(1,875)	-	(23)	23,428	23,484	הלוואות לעסקים קטנים
81,533	(32)	-	(8)	81,573	81,748	משכנתאות לדיור
1,950	-	-	(742)	2,692	2,692	איגוח
18,046	-	-	-	18,046	18,046	נכסים אחרים
561,820	(13,756)	32,840	(32,840)	575,576	576,213	סך הכל בנין סיכון אשראי

- (א) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ מאזניים (לדוגמה, שקלול מסגרות לא מנוצלות), לפני הפחתת סיכון אשראי כתוצאה מביצוע פעולות מסוימות (לדוגמה, על ידי שימוש בערבויות) ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).
- (ב) לאחר התחשבות במקדמי ביטחון.
- (ג) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ מאזניים (לדוגמה, שקלול מסגרות לא מנוצלות), לאחר הפחתת סיכון אשראי ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).

חשיפות שקשורות לסיכון צד נגדי בנגזרים

סיכון האשראי בעסקת נגזרים הינו סכום ההפסד שהבנק עלול לשאת בו אם הצד הנגדי לעסקה לא יעמוד בתנאי העסקה. היקף הסיכון מוגדר כסך השווי הנוכחי של העסקה לאותו מועד בתוספת סיכון פוטנציאל להפסד העתיד. פוטנציאל זה מוערך על פי רמת התנודתיות הצפויה בכספי הבסיס ועל פי משך התקופה שנותרה עד למועד השלמת הביטחונות כפי שסוכם עם הלקוח. לחילופין, סיכון האשראי נמדד על פי סכום ההפסד המרבי, לפי תרחישים, שהבנק עלול לשאת בו וזאת לאחר ניכוי הסכמי קיזוז הניתנים לאכיפה.

בשנים האחרונות התפתחו בשוק הנגזרים מנגנונים להפחתת סיכונים האשראי במסחר בין צדדים נגדיים על ידי הכרה בהשפעת תהליכי קיזוז (NETTING) המעוגנים בהסכמים משפטיים סטנדרטיים בינלאומיים (כדוגמת ISDA) וכן על ידי מנגנון הפקדת ביטחונות הדדים בין הצדדים הנגדיים לעסקה (כדוגמת הסכמי CSA). פעילות המסחר הבין-בנקאית מבוצעת רק אל מול צדדים נגדיים מולם הבנק חתום על הסכמים אלו. כמו כן, קיימת מגמה להתקשרות על בסיס דומה גם אל מול לקוחות עתירי פעילות בנגזרים.

למידע נוסף ראה פרק חשיפות שקשורות לסיכון צד נגדי בנגזרים בדוח על הסיכונים לשנת 2017.

טבלה 25 - יתרות סיכון אשראי של צד נגדי בנגזרים (נדבך 3)

31 בדצמבר		31 במרס		2018		
2017	חשיפות אשראי נטו של נגזרים	2017	חשיפות אשראי נטו של נגזרים	2017	חשיפות אשראי נטו של נגזרים	
2017	יתרת ערך נקוב	2017	יתרת ערך נקוב	2017	יתרת ערך נקוב	
במיליוני ש"ח						
6,296	286,840	8,322	338,676	6,626	342,533	חוזי ריבית
6,567	243,635	7,719	247,286	7,382	289,083	חוזי מטבע חוץ
12,499	181,057	7,604	106,503	14,406	181,203	חוזים בגין מניות
80	539	71	855	139	866	חוזי סחורות ואחרים
-	-	-	-	-	-	עסקאות בנגזרי אשראי ^(א)
(11,550)	-	(10,681)	-	(11,721)	-	הטבות קיזוז ^(ב)
(4,752)	-	(4,464)	-	(8,289)	-	ביטחון כשיר
9,140	712,071	8,571	693,320	8,543	813,685	סך הכל

(א) ליום הדוח לא קיימות חשיפות סיכון אשראי בגין הגנה שנמכרה או נקנתה.

(ב) סיכון אשראי בגין נגזרים מחושב על פי הוראה 313 ומקזז עסקאות בנגזרים עם הסכמי קיזוז.

איגוח

הבנק לא מקיים פעילות לאיגוח נכסיו.

עם זאת, הבנק משקיע בניירות ערך מגובי נכסים דרך פעילות הנוסטרו שלו.

ניירות ערך מגובי נכסים מאופיינים בפיזור רחב של לווים ולעיתים גם בפיזור ענפי ובין-ענפי. בנוסף, בחלק מהמכשירים קיימת חלוקה לשכבות ברמות סיכון שונות המאפשרות לבנק גמישות בהתאמת ההשקעה לתיאבון לסיכון.

ההשקעה בסוגים שונים של ניירות ערך מגובי נכסים נבחנת מראש, הן בהיבט של התשואה הצפויה והן בהיבטי הסיכונים הגלומים.

טבלה 26 - תיק זמין למכירה - השקעה בניירות ערך מגובי משכנתאות ומגובי נכסים לפי סוגי חשיפה (נדבך 3)

31 בדצמבר				31 במרס				
2017		2017 ^(א)		2018				
רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר ^(א)	עלות מופחתת	רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר ^(א)	עלות מופחתת	רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר ^(א)	עלות מופחתת	רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר ^(א)	עלות מופחתת	
במיליוני ש"ח								
ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)								
ניירות ערך מסוג העבר באמצעות (Pass through securities)^(א)								
2,259	(27)	2,286	1,833	(53)	1,886	2,350	(65)	2,415
מזה: ניירות ערך שקיימת לגביהם ערבות של GNMA								
318	(8)	326	212	(6)	218	262	(14)	276
מזה: ניירות ערך שהונפקו על ידי FNMA ועל ידי FHLMC								
1,941	(19)	1,960	1,621	(47)	1,668	2,088	(51)	2,139
ניירות ערך מגובי משכנתאות אחרים (כולל CMO ו-STRIPPED MBS)								
3,925	(35)	3,960	4,159	(40)	4,199	3,877	(92)	3,969
מזה: ניירות ערך שהונפקו על ידי FHLMC, FNMA, GNMA או בערבותם								
3,764	(36)	3,800	3,952	(42)	3,994	3,726	(93)	3,819
סך הכל ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)								
6,184	(62)	6,246	5,992	(93)	6,085	6,227	(157)	6,384
ניירות ערך מגובי נכסים (ABS)^(א)								
2,345	(4)	2,349	2,432	20	2,412	2,041	1	2,040
מזה: אשראי שאינו לאנשים פרטיים - אגרות חוב מסוג CLO								
1,603	4	1,599	1,409	9	1,400	1,322	4	1,318
מזה: אשראי שאינו לאנשים פרטיים - ניירות ערך שקיימת לגביהם ערבות של SBA								
742	(8)	750	710	4	706	719	(3)	722
סך הכל ניירות ערך מגובי נכסים (ABS)								
2,345	(4)	2,349	2,432	20	2,412	2,041	1	2,040
סך כל ניירות ערך זמינים למכירה מגובי משכנתאות ומגובי נכסים								
8,529	(66)	8,595	8,424	(73)	8,497	8,268	(156)	8,424

(א) סכומים שנזקפו לקרן ההון כחלק מרווח כולל אחר נטו לאחר השפעת המס.

(ב) נתוני 31 במרס 2017 ו-31 בדצמבר 2017 סווגו מחדש.

(ג) הוצג מחדש בהתאם למתכונת שנקבעה בחוזר הפיקוח על הבנקים בדבר "שיפור השימושיות של הדוחות לציבור של תאגידים בנקאיים לשנים 2017 ו-2018" אשר יושם לראשונה החל מהדוחות הכספיים לשנת 2017.

טבלה 27 - תיק זמין למכירה - השקעה בניירות ערך מגובי משכנתאות ומגובי נכסים לפי משקל סיכון (נדבך 3)^(א)

31 בדצמבר			31 במרס			
2017		2017	2018			
דרישות ההון בגין חשיפות איגוח	הסכום המצטבר של החשיפה	דרישות ההון בגין חשיפות איגוח	הסכום המצטבר של החשיפה	דרישות ההון בגין חשיפות איגוח	הסכום המצטבר של החשיפה	
במיליוני ש"ח						
64	2,328	71	2,572	56	2,031	20%
1	19	2	41	-	3	40%
30	159	5	25	11	161	50%
-	-	-	-	-	-	100%
-	-	-	-	-	-	225%
-	-	-	-	-	-	350%
-	-	-	-	-	-	1250%
95	2,506	78	2,638	67	2,195	סך הכל

(א) לא כולל ניירות ערך FHLMC, FNMA אשר משקל הסיכון שלהן הינו 20%. לא כולל ניירות ערך GNMA אשר משקל הסיכון שלהן 0%.

טבלה 28 - תיק לפדיון - השקעה בניירות ערך מגובי משכנתאות ומגובי נכסים לפי סוגי חשיפה (נדבך 3)^(א)

31 בדצמבר				31 במרס				
2017		2017 ^(א)		2018				
רווחים (הפסדים) שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן	עלות מופחתת לשווי הוגן	רווחים (הפסדים) שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן	עלות מופחתת לשווי הוגן	רווחים (הפסדים) שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן	עלות מופחתת לשווי הוגן	רווחים (הפסדים) שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן	עלות מופחתת לשווי הוגן	
במיליוני ש"ח								
ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)								
ניירות ערך מגובי משכנתאות אחרים (כולל CMO ו-STRIPPED MBS)								
347	(6)	353	454	(12)	466	329	(16)	345
מזה: ניירות ערך שהונפקו על ידי FHLMC, AFNM או GNMA או בערבותם								
163	(6)	169	269	(11)	280	149	(13)	162
סך הכל ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)								
347	(6)	353	454	(12)	466	329	(16)	345
סך כל ניירות ערך לפדיון מגובי משכנתאות								
347	(6)	353	454	(12)	466	329	(16)	345

(א) הוצג מחדש בהתאם למתכונת שנקבעה בחוזר הפיקוח על הבנקים בדבר "שיפור השימושיות של הדוחות לציבור של תאגידים בנקאיים לשנים 2017 ו-2018" אשר יושם לראשונה החל מהדוחות הכספיים לשנת 2017.

טבלה 29 - תיק לפדיון - השקעה בניירות ערך מגובי משכנתאות ומגובי נכסים לפי משקל סיכון (נדבך 3)^(א)

31 בדצמבר		31 במרס	
2017		2018	
הסכום	דרישות המצטבר	הסכום	דרישות המצטבר
של החשיפה	ההון בגין חשיפות איגוח	של החשיפה	ההון בגין חשיפות איגוח
186	5	186	5
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
186	5	180	5
במיליוני ש"ח			
20%	180	5	5
40%	-	-	-
50%	-	-	-
100%	-	-	-
225%	-	-	-
350%	-	-	-
1250%	-	-	-
סך הכל		סך הכל	
186	5	180	5

(א) לא כולל ניירות ערך FHLMC, FNMA אשר משקל הסיכון שלהן הינו 20%. לא כולל ניירות ערך GNMA אשר משקל הסיכון שלהן 0%.

תיק למסחר

טבלה 30 - תיק למסחר - השקעה בניירות ערך מגובי משכנתאות ומגובי נכסים לפי סוגי חשיפה (נדבך 3)^(א)

31 בדצמבר		31 במרס	
2017		2018 ^(ב)	
רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	עלות מופחתת	רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	עלות מופחתת
4	4	4	4
4	4	4	4
54	54	54	54
-	-	-	-
58	58	58	58
210	209	235	236
268	267	293	294

(א) רווחים (הפסדים) שנזקפו לדוח רווח והפסד.

(ב) הוצג מחדש בהתאם למתכונת שנקבעה בחוזר הפיקוח על הבנקים בדבר "שיפור השימושיות של הדוחות לציבור של תאגידים בנקאיים לשנים 2017 ו-2018" אשר יושם לראשונה החל מהדוחות הכספיים לשנת 2017.

טבלה 31 - תיק למסחר - השקעה בניירות ערך מגובי משכנתאות ומגובי נכסים לפי משקל סיכון (נדבך 3)^(א)

31 בדצמבר			31 במרס			
2017		2017		2018		
דרישות ההון בגין חשיפות איגוח	הסכום המצטבר של החשיפה	דרישות ההון בגין חשיפות איגוח	הסכום המצטבר של החשיפה	דרישות ההון בגין חשיפות איגוח	הסכום המצטבר של החשיפה	
במיליוני ש"ח						
4	144	4	132	5	179	20%
-	-	-	-	-	-	40%
8	118	8	121	7	104	50%
-	-	-	1	-	-	100%
-	-	-	-	-	-	225%
1	2	1	3	-	1	350%
1	-	-	-	1	0	1250%
14	264	13	257	13	284	סך הכל

(א) לא כולל ניירות ערך FHLMC, FNMA אשר משקל הסיכון שלהן הינו 20%. לא כולל ניירות ערך GNMA אשר משקל הסיכון שלהן 0%.

סיכוני שוק

סיכון שוק מוגדר כסיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחוץ מאזניות הנובע משינוי בשווי הוגן של מכשיר פיננסי עקב שינוי בתנאי שוק (שינוי ברמת מחירים בשווקים שונים, תנודתיות בשיעורי ריבית, שערי חליפין, אינפלציה, מחירי מניות וסחורות ומדדים כלכליים נוספים). החשיפה לסיכוני שוק מתבטאת בתוצאות העסקיות, בשווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות, בהון העצמי ובתזרימי המזומנים.

הבנק פועל בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים בנושא ניהול סיכוני השוק של הקבוצה, לרבות הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 333 בנושא "ניהול סיכון ריבית" ומספר 339 בנושא "ניהול סיכוני שוק". במסגרת יישום הוראות אלה נקבעו עקרונות יסוד לאופן ניהול הסיכונים ובקרתם, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון, הגדרת אמצעי הבקרה והכלים למדידת הסיכונים ואמצעי הבקרה והפיקוח על סיכונים אלה, תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה".

מדיניות ניהול סיכוני השוק מהווה ביטוי לאסטרטגיית סיכון השוק של הקבוצה. זאת, לצד הנהלים הקיימים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיתוח ובקרה אחר סיכוני השוק. המדיניות נועדה מחד לתמוך בהשגת היעדים העסקיים תוך הערכת הסיכונים והסיכויים שיכולים לנבוע מהחשיפה לסיכונים וזאת בהשוואה לרווח הצפוי מהם, ומאידך, נועדה להפחית את רמת הסיכון הנובעת מהפעילות השוטפת של הבנק, ובכלל זה לשמור על רמת נזילות גבוהה.

המדיניות מהווה כלי חשוב להגדרת תיאבון הסיכון של הבנק בתחום הנוסטרו, חדרי העסקות וחשיפות השוק בכלל קבוצת לאומי. המדיניות מגדירה את הממשל התאגידי, חלוקת האחריות הארגונית ומנגנוני האסקלציה.

החשיפות לסיכוני שוק מנוהלות באופן שוטף ברמת הקבוצה. חברות הבת בחו"ל קובעות מדיניות לניהול סיכוני שוק בהלימה עם המדיניות הקבוצתית ומסגרות הסיכון שאושרו בה. המידע על מצב החשיפות בפועל בהתאם למסגרות שנקבעו מתקבל מהחברות הבנות ומובא בחשבון בניהול הכולל של החשיפות בקבוצה.

ניהול סיכוני השוק מתבצע בשני מוקדי סיכון עיקריים - התיק הבנקאי והתיק למסחר. הגדרת התיק למסחר נגזרת מהוראות באזל והיא כוללת את תיק ניירות הערך הסחיר של הבנק ועסקות נגזרים בפעילות הסחירה. הגדרת התיק הבנקאי כוללת את העסקות אשר אינן כוללות בתיק למסחר.

חשיפה לסיכוני שוק הנובעים מההתחייבויות הפנסיוניות לעובדים

הבנק מיישם את כללי החשבונאות בארה"ב בנושא זכויות עובדים, כפי שנקבעו על ידי בנק ישראל. ניהול סיכוני השוק בגין המחויבות לעובדים מבוצע בחלקו במסגרת התיק הבנקאי ובחלקו הנוסף מנוהל באופן נפרד ועצמאי אל מול ניהול "נכסי התכנית", אשר נועדו לשאת תשואה לאורך זמן, במטרה לשרת את ערך ההתחייבות. המחויבות האקטוארית לעובדים בעלת מח"מ ארוך ומושפעת באופן משמעותי משינויים בריבית ההיוון. שיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתחייבויות האקטואריות לזכויות עובדים נעשה על בסיס תשואת אגרות חוב ממשלתיות בישראל בתוספת עקום מרווח קבוע של אגרות חוב קונצרניות בדירוג בינלאומי AA התואם למח"מ ההתחייבויות לזכויות עובדים.

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים במבנה הארגוני, במדיניות ובממשל התאגידי של ניהול סיכוני השוק, פרט לאיחוד הניהול של אגף סיכוני שוק ואגף סיכון תשואה כולל.

למידע נוסף בדבר סיכוני שוק ראה פרק סיכוני שוק בדוח על הסיכונים לשנת 2017.

טבלה 32 - דרישות הון בגין סיכוני שוק (נדבך 3)

בטבלה להלן מוצגות דרישות ההון הרגולטוריות בגין החשיפה לסיכוני השוק על פי הגישה הסטנדרטית המכסה רק חלק מהחשיפות לסיכוני שוק.

31 בדצמבר		31 במרס	
2017		2018	
במיליוני ש"ח			
דרישות ההון ^(א) בגין:			
478	636	456	
סיכוני ריבית			
20	89	23	
סיכון מחירי מניות			
95	65	107	
סיכון שער חליפין			
21	55	11	
אופציות			
614	845	597	
סך דרישות ההון בגין סיכוני שוק			

(א) דרישות ההון חושבו בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש לפי הפיקוח על הבנקים בשיעור של 13.75% ליום 31 במרס 2018, 13.75% ליום 31 בדצמבר 2017 ו-13.76% ליום 31 במרס 2017.

סיכון הריבית

סיכון הריבית הינו הסיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי ריבית חסרת סיכון במטבעות השונים והוא נובע ממספר מקורות, כגון: פערים בין מועדי שינוי הריבית או הפירעון (כמוקדם מביניהם) של הנכסים וההתחייבויות בכל אחד ממגזרי ההצמדה וסיכון המרווח, ה-Basis Spread.

מדיניות החשיפות בריבית הינה להגביל את מידת ההשפעה של שינויים אפשריים בריבית על השחיקה הפוטנציאלית של השווי הכלכלי¹ ושל הרווח המימוני לשנה הקרובה.

סיכון הריבית נמדד ומנוהל בפועל על בסיס הנחות התנהגותיות שונות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות. על פי ניסיון העבר, הבנק מתייחס לחלק מיתרות העו"ש כהתחייבות לזמן ארוך. כמו כן, קיימות הנחות בהתייחס לפירעונות המוקדמים במשכנתאות על בסיס מודל סטטיסטי המנסה לחזות את הפירעונות המוקדמים כתלות בריבית. להערכות אלו חשיבות גדולה בניהול סיכוני הריבית, בין היתר בשל הגידול המשמעותי ביתרות אלו בשנים האחרונות.

מדידת החשיפה לשינויים בריבית מבוצעת הן לעליה והן לירידת ריבית בכל מגזר הצמדה. מדידה זו נועדה לבחון את רגישות מבנה שווי הנכסים וההתחייבויות הקיים לשינויי ריבית, ולכן החישוב המבוצע נעשה מבלי לשנות את מבנה הנכסים וההתחייבויות.

טבלה 33 - תמצית החשיפות לשינויים בלתי צפויים בריבית ברמת הקבוצה (לפני מס)^(א)

השינוי הפוטנציאלי בשווי הכלכלי כתוצאה מתרחיש									
31 בדצמבר 2017		31 במרס 2017				31 במרס 2018			
עליה של 0.1%	ירידה של 1%	עליה של 1%	עליה של 0.1%	ירידה של 1%	עליה של 1%	עליה של 0.1%	ירידה של 1%	עליה של 1%	ירידה של 1%
תרחיש במיליוני ש"ח									
במט"ח									
(41)	306	(411)	(12)	6	(220)	(45)	347	(452)	תיק בנקאי
(3)	25	(38)	(8)	87	(84)	(2)	13	(32)	תיק למסחר
במט"ח									
22	(249)	175	(3)	(97)	(46)	15	(201)	126	תיק בנקאי
2	47	32	10	(112)	70	1	(27)	(18)	תיק למסחר

(א) חישוב החשיפה לירידת ריבית ב-1% מבוסס על הורדת שיעור הריבית על האשראי והפיקדונות בשיעור זה. מאחר ושיעור הריבית על רוב הפיקדונות כיום נמוך מ-1%, ומאחר וקיימת הסתברות נמוכה שהריבית על הפיקדונות תרד מתחת ל-0.0%, יש לראות בחישוב החשיפה המוצג לעיל אמת מידה בהתאם לסטנדרטים המקובלים.

¹ השווי הכלכלי של ההון מוגדר כהפרש בין הערך הנוכחי של הנכסים והערך הנוכחי של ההתחייבויות. בחישוב הערך הנוכחי מנכים את התזרימים בעקום התשואה חסר סיכון אשראי ואת התזרימים במטבעות חוץ בלייבור.

טבלה 34 - חשיפות ההון לעליה/ירידה מיידית בריבית (לפני מס)

חשיפה במט"ח					
31 במרס 2018					
עליה של 1%	ירידה של 1%	עליה של 0.1%	עליה של 1%	ירידה של 0.1%	עליה של 1%
1,617	(2,083)	181	(430)	342	(40)
במיליוני ש"ח					
31 במרס 2017					
עליה של 1%	ירידה של 1%	עליה של 0.1%	עליה של 1%	ירידה של 0.1%	עליה של 1%
1,317	(1,712)	149	(329)	177	(29)
במיליוני ש"ח					
31 בדצמבר 2017					
עליה של 1%	ירידה של 1%	עליה של 0.1%	עליה של 1%	ירידה של 0.1%	עליה של 1%
1,615	(2,083)	180	(349)	352	(34)
במיליוני ש"ח					

(א) מדידה זו כוללת את החשיפה לשינוי מידי בריבית של תיקי הנוסטרו המשוערכים לפי שווי שוק והמחויבות האקטואריות לעובדים. מדידה זו אינה כוללת את השפעת הרגישות של נכסי התוכנית לשינויים בריבית אשר נאמדת ליום 31 במרס 2018 בירידה בשווי הנכסים של כ-131 מיליון ש"ח (ב-31 במרס 2017 כ-115 מיליון ש"ח, ב-31 בדצמבר 2017 כ-134 מיליון ש"ח) בתרחיש עליה של 1% בריבית. כמו כן, המדידה אינה כוללת את ההשפעות של הוראות המעבר של תקן זכויות עובדים, לפיהן מחושב יחס הלימות ההון.

במהלך התקופה המדווחת עמדה הקבוצה בכל מגבלות החשיפה לריבית שקבע הדירקטוריון.

השקעה במניות ובקרנות

הבנק הגדיר מדיניות השקעה של הקבוצה, לרבות קביעת מגבלות הן להיקף ההשקעה הכולל והן לחברה בודדת, תמהיל ההשקעות ורמות הסיכון השונות בין סוגי ההשקעות.

פעילות ההשקעה במניות בנוסטרו מבוצעת באמצעות השקעה במדדים או במכשירי השקעה סחירים.

בנוסף, מנהל הבנק באמצעות חברת הבת "לאומי פרטנרס" תיק השקעות ריאליות.

טבלה 35 - החשיפה של ההשקעה במניות וקרנות בתיק הבנקאי (נדבך 3)

יתרה מאזנית ושווי הוגן		
31 במרס	31 בדצמבר	2018
992	912	991
2,196	1,481	1,936
3,188	2,393	2,927
מניות לא סחירות בתיק הזמין		
מניות וקרנות סחירות בתיק הזמין		
סך הכל		

סיכון הנזילות

סיכון הנזילות הוא הסיכון הנוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגייס מקורות ו/או למימוש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי. מדיניות ניהול סיכון הנזילות מהווה חלק אינטגרלי מהניהול העסקי האסטרטגי של קבוצת לאומי והיא מותאמת לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 342 בנושא "ניהול סיכון נזילות" ודרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות", המאמצת את המלצות ועדת באזל 3, לחישוב יחס מזערי לנזילות (Liquidity Coverage Ratio), תוך ביצוע התאמות למשק הישראלי.

יחס כיסוי הנזילות המזערי שהבנק והקבוצה נדרשים לעמוד בו הינו 100%.

ניהול הנזילות במט"ח מושפע גם מהפעילות בנגזרי שקל-מט"ח, אשר עשויה ליצור תנודתיות בין מטבעית במדדי הנזילות, ולכן מנוטרת ומנוהלת באופן הדוק.

למידע נוסף בדבר ניהול סיכון הנזילות ראה פרק סיכון הנזילות בדוח על הסיכונים לשנת 2017.

טבלה 36 - יחס כיסוי הנזילות (נדבך 3)

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר		לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס		2018	
2017		2017		2018	
סך ערך משוקלל (ממוצע) (ב)	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) (א)	סך ערך משוקלל (ממוצע) (ב)	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) (א)	סך ערך משוקלל (ממוצע) (ב)	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) (א)
במיליוני ש"ח					
113,298	-	115,204	-	118,229	-
סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה					
תזרימי מזומנים יוצאים					
12,227	174,315	11,831	175,371	12,348	173,697
פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים מזה:					
2,253	45,061	2,383	47,658	2,321	46,420
פיקדונות יציבים					
8,184	69,571	7,559	64,755	8,348	71,302
פיקדונות פחות יציבים					
1,790	59,683	1,889	62,958	1,679	55,975
פיקדונות לתקופה העולה על 30 יום (סעיף 84)					
93,293	141,073	87,690	136,378	98,480	148,472
מימון סיטונאי בלתי מובטח מזה:					
-	-	-	-	-	-
פיקדונות לצרכים תפעוליים וברשות של תאגידי בנקאיים שיתופיים					
92,996	140,776	87,656	136,344	98,444	148,436
פיקדונות לא תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)					
297	297	34	34	36	36
חובות לא מובטחים					
-	-	-	-	-	-
מימון סיטונאי מובטח					
9,516	70,162	21,845	82,582	8,343	68,491
דרישות נזילות נוספות מזה:					
4,091	4,091	16,598	16,598	3,108	3,108
תזרים מזומנים יוצא בגין נגזרים ודרישות בטחון אחרות					
-	-	-	-	-	-
תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב					
5,425	66,071	5,247	65,984	5,235	65,383
קווי אשראי ונזילות					
6,049	6,049	5,683	5,683	5,957	5,957
מחויבויות מימון חוזיות אחרות					
1,330	41,055	1,439	42,654	1,340	41,453
מחויבויות מימון מותנות אחרות					
122,415	-	128,488	-	126,468	-
סך כל תזרימי מזומנים יוצאים					
תזרימי מזומנים נכנסים					
-	1,346	-	1,096	-	1,215
הלוואות מובטחות (למשל עסקאות מכר חוזר)					
27,538	41,119	26,384	40,289	27,420	41,183
תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן					
2,120	8,817	13,949	19,793	2,139	8,892
תזרימי מזומנים נכנסים אחרים					
29,658	51,282	40,333	61,178	29,559	51,290
סך כל תזרימי מזומנים נכנסים					
-	-	-	-	-	-
סך ערך מתואם ^(א)					
113,298	-	115,204	-	118,229	-
סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה					
92,757	-	88,155	-	96,909	-
סך כל תזרימי מזומנים יוצאים נטו					
122%	-	131%	-	122%	-
יחס כיסוי הנזילות					

(א) ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).

(ב) ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס יוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).

(ג) ערכים מתואמים יחושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס יוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 1 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

(ד) הערכים מחושבים על בסיס ממוצע ברמת הבנק של 76 תצפיות יומיות במהלך הרבעון הראשון 2018 (77 תצפיות במהלך הרבעון הראשון 2017 ו-77 תצפיות במהלך הרבעון הרביעי 2017).

במהלך התקופה המדווחת לא היה שינוי ביחס כיסוי הנזילות. הגידול בנכסים הנזילים באיכות גבוהה נבע מגידול בפיקדונות עסקיים בעלי שיעור משיכה גבוה.

טבלה 37 - הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לפי יתרות ממוצעות ברבעון

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר			לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס			2018			
2017			2017			2018			
במטבע ישראלי ובמט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	במטבע ישראלי ובמט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	במטבע ישראלי ובמט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	
סך ערך משוקלל במיליוני ש"ח									
109,890	23,562	86,328	112,327	26,073	86,254	114,203	22,488	91,715	סך הכל נכסי רמה 1
3,153	3,153	-	2,665	2,665	-	3,590	3,590	-	סך הכל נכסי רמה 2א
255	210	45	212	124	88	436	355	81	סך הכל נכסי רמה 2ב
113,298	26,925	86,373	115,204	28,862	86,342	118,229	26,433	91,796	סך הכל הנכסים הנזילים באיכות גבוהה

סיכון מימון

סיכון מימון הוא הסיכון לבניית מבנה מקורות לא מספיק יציב בטווח הארוך באופן שאינו משרת את השימושים המתוכננים.

הבנק מנהל לאורך שנים תשתית רחבה ומגוונת של מקורות מימון יציבים ולטווחי זמן שונים. מקור המימון העיקרי של הבנק הוא פיקדונות מלקוחות קמעונאיים. בנוסף הבנק מממן את פעילותו באמצעות פיקדונות מלקוחות מסחריים ועסקיים וכן באמצעות הנפקות של כתבי התחייבויות. ניהול המקורות מבוצע באופן שוטף ובנפרד בשקלים ובמט"ח. המקורות מושקעים באשראי, בנכסים נזילים, בעיקר באג"ח ברמת סיכון נמוכה ועסקאות חלף לטווחים קצרים. לבנק מגוון רחב של מקורות במט"ח מלקוחות מקומיים קמעונאיים, עסקיים ופיננסיים ומלקוחות תושבי חוץ.

ריכוזיות מקורות המימון מנוהלת ומנוטרת באמצעות אינדיקטורים ומודלים לניהול הסיכון. הבנק מבצע מעקב אחר מבנה המקורות וריכוזם תחת מספר קטגוריות: גודל וסוג לקוח, מפקיד בודד, אורך חיי ההפקדה, התנהגות מאפיינת לאורך זמן. הניהול השוטף של מבנה המקורות כולל התוויה של מדיניות לגבי גיוון המקורות ותקופות המימון. ריכוזיות המקורות מבוקרת ומנוהלת במסגרת ניהול סיכונים הנזילות בבנק. מדידה שוטפת יומית של מדדי הנזילות, יחס כיסוי מזערי, מעקב אחר נורות אזהרה מאפשרים ניהול דינמי ומעקב אחר מקורות יציבים ומגוונים, שליטה ופיקוח על מצב הנזילות והתפתחות מגמות.

טבלה 38 - נכסים משועבדים לפי סעיפים מאזניים (EDTF)

31 במרס 2018				
נכסים משועבדים בקשר עם				
פעילות במכשירים נגזרים	הסכמי CSA	פעילויות במסלקות וקרן הסיכונים	הבטחת פיקדונות	
במיליוני ש"ח				
4,251	1,075	-	-	מזומנים ופיקדונות בכנקים
2,868	-	982	3,023	ניירות ערך
-	463	80	-	אשראי לציבור
31 במרס 2017				
נכסים משועבדים בקשר עם				
פעילות במכשירים נגזרים	הסכמי CSA	פעילויות במסלקות וקרן הסיכונים	הבטחת פיקדונות	
במיליוני ש"ח				
541	428	-	-	מזומנים ופיקדונות בכנקים
1,229	-	997	2,534	ניירות ערך
-	1,921	69	-	אשראי לציבור
31 בדצמבר 2017				
נכסים משועבדים בקשר עם				
פעילות במכשירים נגזרים	הסכמי CSA	פעילויות במסלקות וקרן הסיכונים	הבטחת פיקדונות	
במיליוני ש"ח				
1,289	495	-	-	מזומנים ופיקדונות בכנקים
2,015	-	930	4,178	ניירות ערך
-	1,764	80	-	אשראי לציבור

סיכונים תפעוליים

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

קבוצת לאומי פועלת במגוון רחב של פעילויות פיננסיות ולפיכך חשופה לסיכונים תפעוליים הכוללים, בין היתר, סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכונים טכנולוגיים, סיכונים המשכיות עסקית וסיכונים מעילות והונאות.

ניהול הסיכונים התפעוליים בקבוצת לאומי מתבצע על ידי שלושת קווי ההגנה והוא מושתת על תהליך ממושר ופרואקטיבי של זיהוי, הערכה, מדידה, בקרה, מזעור, ניטור ודיווח על הסיכונים המהותיים שמבוצע בכל החטיבות בבנק.

ההון הרגולטורי בגין סיכונים תפעוליים מחושב על בסיס הגישה הסטנדרטית של באזל.

לשם הקטנת נזקים אפשריים בעת התממשות הסיכון, קבוצת לאומי רוכשת מערך ביטוחי המכסה מגוון סיכונים תפעוליים וכולל, בין היתר, פוליסת ביטוח סייבר ופוליסת ביטוח בנקאית.

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים במבנה הארגוני, במדיניות ובממשל התאגידי של ניהול הסיכון התפעולי.

למידע נוסף ופירוט מוקדי הסיכון העיקריים בסיכונים התפעוליים ראה פרק סיכונים תפעוליים בדוח על הסיכונים לשנת 2017.

סיוטת הוראת ניהול בנקאי תקין בעניין מיקור חוץ והוראת ניהול בנקאי תקין 363 בעניין ניהול סיכונים סייבר בשרשרת אספקה

ביום 26 במרס 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים טיוטה להוראת ניהול בנקאי תקין בעניין מיקור חוץ. הטיטה נועדה לאפשר לתאגידים הבנקאיים לעשות שימוש במיקור חוץ, מתוך מטרה להגביר את הנגישות והזמינות ללקוחות ולהמשיך את תהליכי ההתייעלות והגברת התחרות בתחום הבנקאות והתשלומים. זאת, תוך קביעת העקרונות על פיהם נדרשים התאגידים הבנקאיים לפעול, על מנת לצמצם את חשיפתם לסיכונים פוטנציאליים הגלומים במיקור חוץ.

בנוסף, ביום 24 באפריל 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 363 בנושא ניהול סיכונים סייבר בשרשרת אספקה. ההוראה נועדה להבהיר מהי האחריות של התאגיד הבנקאי בנוגע לקיום תצורת עבודה מאובטחת מול הספקים החיצוניים המהותיים ואת חובותיו לניהול סיכונים סייבר הולמים בפעילות ספקים אלו בחצרותיהם, בחצרי התאגיד הבנקאי ובממשקים שלהם עם התאגיד.

תחילתה של ההוראה לא יאוחר מ-6 חודשים ממועד פרסומה. הוראה זו תשולב בהמשך בהוראה בנושא "מיקור חוץ".

הבנק נערך לבחינת השפעתן האפשרית של ההוראות ונערך ליישומן.

למידע נוסף בנוגע להוראות אלה ראה פרק חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית בדוח הכספי.

סיכונים אחרים

סיכוני רגולציה וציות

סיכון רגולציה

בשנים האחרונות הורחבו מאוד הדרישות מבנקים בעולם ובישראל בנוגע להון ונזילות, זאת על רקע הפקת הלקחים מהמשבר הפיננסי (הוראות באזל 3). בנוסף, התפרסמו לאחרונה הנחיות בינלאומיות בנוגע לסטנדרטים חדשים העלולים להשפיע על הון הבנק ונכסי הסיכון. מגמות אלו משפיעות על אופן הקצאת ההון לפעילויות העסקיות השונות בקבוצה. כמו כן, פורסמו לאחרונה חוקים ורגולציות בדגש על סביבת הצרכן אשר מטרתם, בין השאר, הגברת התחרותיות.

להתגברות דרישות הרגולציה בארץ ובעולם השפעה על המודל העסקי, על הרווחיות ועל דרישות הלימות ההון של הקבוצה. הבנק עוקב אחר התפתחויות אלו, לומד אותן ונערך בהתאם.

סיכון ציות

א. ציות, איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

לצורך ניהול אפקטיבי של סיכונים הציות פועל בלאומי מערך ציות ואכיפה שבראשו עומדת קצינת הציות הראשית (Chief Compliance Officer). קצינת הציות הראשית אחראית, בין היתר, למילוי החובות לפי הוראות החקיקה בנושאי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור. קצינת הציות הראשית משמשת גם כממונה על האכיפה בתחום דיני ניירות ערך וגם כ-Responsible Officer בתחום ה-FATCA.

מערך ציות ואכיפה כפוף ליועצת המשפטית הראשית.

המערך נמצא בקשר שוטף עם חברות הבנות בארץ ובחו"ל לצורך מעקב ליישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית.

בהתאם למגמות המתפתחות בעולם, מטפל הבנק במגוון נושאים בתחום ציות, לרבות איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור והיבטי מיסוי, לרבות FATCA ו-CRS. בין היתר, מתמקד הבנק במוקדי סיכון בעולם טכנולוגי פיננסי (כגון: פינטק, P2P, קרנות גידור, מטבעות וירטואליים וכדומה) - ניהול סיכונים ציות ואיסור הלבנת הון בעולם טכנולוגי פיננסי מתפתח המאופיין בהיעדר פיקוח רגולטורי מוגדר לצד מורכבות מקצועית והיעדר פרקטיקות מובנות לתהליכי בקרה עקב חדשנותם של הנושאים.

ב. אכיפה מנהלית

חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 בא לייצל את הליכי האכיפה של הוראות החקיקה בתחום דיני ניירות הערך. במסגרת חקיקה זו ניתן יהיה להטיל סנקציות שונות על תאגיד, שהפר את ההוראות הרלוונטיות וכן על עובדי התאגיד, לרבות נושאי המשרה. בהמשך לחוק פרסמה הרשות לניירות ערך מסמך קריטריונים להכרה בתכנית אכיפה פנימית בתחום ניירות הערך (להלן: "מסמך הקריטריונים").

במסמך הקריטריונים הנחתה רשות ניירות ערך את התאגיד, בין היתר, למנות ממונה על האכיפה. תפקידו, על פי מסמך הקריטריונים, הוא להיות אחראי על יישום תכנית האכיפה.

ג. FATCA – Foreign Account Tax Compliance Act

על פי החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מספר 227) ותקנות מס הכנסה (יישום הסכם FATCA), התשע"ו-2016, נדרש הבנק לבצע הליכי זיהוי לקוחות ולהעביר מידע לרשות המסים בישראל אודות חשבונות המוחזקים על ידי לקוחות אמריקאים לצורך העברתו לרשות המסים האמריקאית.

הבנק מיישם מדיניות כסף מוצהר תוך הקפדה כי לא ינהלו בבנק כספים שאינם מוצהרים לרשויות המס הרלוונטיות, בהקשר זה נערכו מהלכים רבים לאיתור וזיהוי האוכלוסיות הרלוונטיות וביצוע הדיווח לרשויות המס בהתאם לכללי ה-FATCA כפי שנקבעו בהסכם בין ישראל לרשויות המס האמריקאיות.

הבנק פועל במספר נדבכים על מנת לוודא ציות של קבוצת לאומי ויחידים בה להוראות החקיקה, בהם: מינוי קצינת הציות כממונה לנושא, אימוץ מדיניות ונהלי עבודה מתאימים, פיתוח כלים ממוכנים תומכים בתהליכי העבודה, גיבוש מנגנוני הדרכה והטמעה, בדיקה, בקרה ותפעול הנדרשים למילוי ההנחיות והנחיית החברות הבנות בקבוצה להיערכות מתאימה.

ד. CRS – Common Reporting Standard

ארגון ה-OECD פרסם תקן אחיד ליישום חילופי מידע אוטומטיים לגבי חשבונות פיננסיים בין מדינות (להלן: "התקן"). התקן נבנה ברוח ה-FATCA האמריקאי ונועד להגביר את השקיפות והפיקוח על דיווחי המס של תושבי המדינות המחזיקים חשבונות פיננסיים מחוץ למדינת התושבות שלהם. ביולי 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מספר 227) בנושא יישום ה-FATCA והתקן. תקנות ליישום התקן טרם פורסמו.

לאומי נערך לעמידה בדרישות החקיקה. שלוחות בנק לאומי באנגליה וברומניה החלו ביישום התקן ביום 1 בינואר 2016 בהתאם להוראות הרגולציה המקומית החלות עליהן.

סיכונים משפטיים

קיימת חשיפה כללית, אשר לא ניתן להעריכה או לכמתה, הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הבנק והחברות המאוחדות ללקוחותיהם. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות, פרשנויות ואחרות, הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטורים. לא ניתן לצפות מראש את כל סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם שירותי הבנק והחברות המאוחדות, המועלות, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה בשל שינויים רגולטורים והנחיות של המפקח על הבנקים. ההתקשרויות עם הלקוחות הינן, בחלקן, התקשרויות הנמשכות לאורך שנים רבות, במהלכן עשויים להתרחש שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת בתי המשפט. הבנק והחברות המאוחדות פועלים באמצעות מערכות מיכניות מורכבות, אשר לאור השינויים כאמור, יש צורך להתאימן באופן שוטף. כל אלו יוצרים חשיפה תפעולית ומשפטית מוגברת.

בנוסף קיימת חשיפה כללית הנובעת מכך שכנגד הבנק והחברות המאוחדות מוגשות מעת לעת תלונות למפקח על הבנקים, שעלולות בנסיבות מסוימות להביא לנקיטת הליכים משפטיים נגד הבנק. לעת הזו, לא ניתן להעריך האם קיימת חשיפה בגין תלונות אלו ולא ניתן להעריך אם תינתן הכרעה רוחבית של הפיקוח בעניין תלונות כנ"ל ו/או אם תוגשנה תביעות ייצוגיות או אחרות כתוצאה מהליכים שכאלו, וכן לא ניתן להעריך את החשיפה הפוטנציאלית לתלונות כנ"ל. לפיכך, לא נכללה הפרשה בגין החשיפה האמורה.

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים בסיכון המשפטי ובאופן ניהולו בבנק.

למידע נוסף בדבר הסיכון המשפטי ואופן ניהולו ראה פרק סיכונים משפטיים בדוח על הסיכונים לשנת 2017.

סיכון מוניטין

סיכון המוניטין הינו הסיכון לפגיעה באמון אשר יש לבעלי עניין שונים בבנק, לרבות: לקוחות, בעלי מניות, עובדים, צדדיים נגדים לביצוע עסקאות, ספקים, גורמי רגולציה או כל בעל עניין אחר אשר האמון שהוא נותן בבנק חיוני לפעילותו העסקית.

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים בסיכון המוניטין ובאופן ניהולו.

למידע נוסף ראה פרק סיכון מוניטין בדוח על הסיכונים לשנת 2017.

סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי מוגדר כסיכון של ירידה מהותית ברווחיות הנובעת מירידה בהכנסות שאינה יכולה להיות מפוצה על ידי ירידה מספקת בהוצאות או על ידי מציאת מקורות הכנסה נוספים. ירידה זו יכולה לנבוע מהחלטות אסטרטגיות שגויות, מחוסר יכולת ליישם אסטרטגיות נכונות, מיישום בלתי נאות של החלטות או העדר תגובה והיערכות לשינויים בסביבה העסקית (ענפיים, כלכליים, רגולטוריים, צרכניים וטכנולוגיים).

סיכון אסטרטגי יכול להיות כזה שהפגיעה שלו נוגעת במודל העסקי של הבנק או של אחד מקווי העסקים המהותיים שלו. זהו סוג של סיכון שההשפעה המיידית שלו על הרווח יכולה להיות לא משמעותית, אך בטווח הארוך עלולה להיות דרמטית.

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים בסיכון האסטרטגי ובאופן ניהולו.

למידע נוסף ראה פרק סיכון אסטרטגי בדוח על הסיכונים לשנת 2017.

סיכון מאקרו-כלכלי

סיכון מאקרו-כלכלי הינו סיכון להכנסות ולהון הקבוצה הנובע מתנאים מאקרו כלכליים לרבות סביבת ריבית נמוכה, יחסי הכ הפוליטיים בעולם והשפעתם על הסחר הבינלאומי - המדיניות הכלכלית בארה"ב, תהליכים חברתיים ופוליטיים באירופה ואי היציבות הגיאופוליטית במוקדי סכסוך בעולם בין השאר לאור התגברות איומי הטרור.

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים בסיכון המאקרו-כלכלי ובאופן ניהולו.

למידע נוסף ראה פרק סיכון מאקרו-כלכלי בדוח על הסיכונים לשנת 2017.

סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct)

סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct) הינו הסיכון שהתנהלות הבנק מול לקוחותיו תוביל, במעשה או במחדל, לתוצאה בלתי רצויה עבורם. זאת, ללא יכולת הלקוח לקחת מראש תוצאה זו בחשבון. בעקבות זאת עלולים להיגרם לבנק הפסדים הנובעים מנזקים משפטיים, מהטלת קנסות או מנזקי מוניטין.

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים בסיכון הבנקאות ההוגנת ובאופן ניהולו.

למידע נוסף ראה פרק סיכון הבנקאות ההוגנת בדוח על הסיכונים לשנת 2017.

סיכונים מובילים ומתפתחים

סיכונים מובילים נגזרים מסביבת הפעילות של הבנק המושפעת מאד בשנים האחרונות מסיכונים קשורים לרגולציה ולחקיקה, לסביבה מאקרו-כלכלית תנודתית, לשינויים החלים במודל העסקי, ובכלל זה המעבר ל"בנקאות החדשה" המבוססת על הדיגיטל ומגמות חברתיות וצרכניות. סיכונים מתפתחים הינם סיכונים שהמאפיינים שלהם ורמת החומרה שלהם משתנים בהתאם לתמורות שחלות בשנים האחרונות בסביבה התחרותית, בסביבת הצרכן, בסביבה הרגולטורית ובסביבה הטכנולוגית.

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים בסיכונים המובילים והמתפתחים ובאופן ניהולם.

למידע נוסף ראה פרק סיכונים מובילים ומתפתחים בדוח על הסיכונים לשנת 2017.